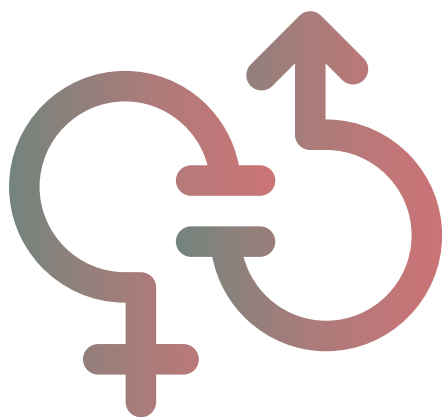
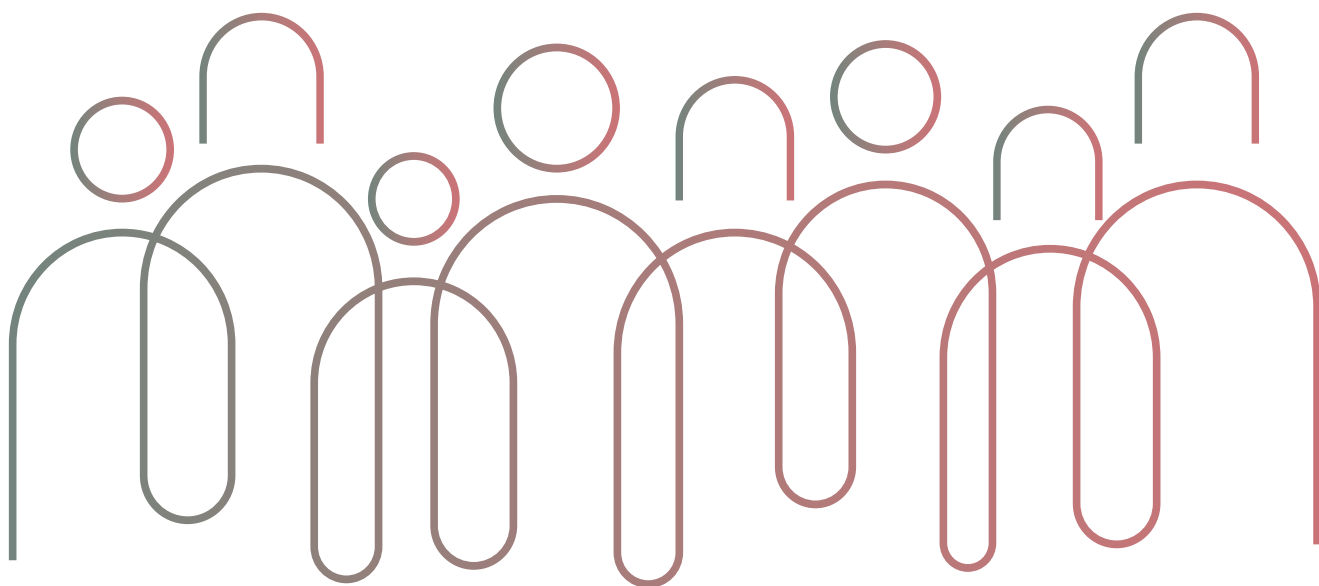

This project is funded by
the European Union

SEESAC

ПРАКТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ

ДЛЯ ЗАСТОСУВАННЯ ҐЕНДЕРНОГО
ПІДХОДУ У СФЕРІ КОНТРОЛЮ ЗА
СТРІЛЕЦЬКОЮ ЗБРОЄЮ ТА
ЛЕГКИМИ ОЗБРОЄННЯМИ

Координаційний інформаційний центр Південно-Східної та Східної Європи з контролю за стрілецькою зброєю та легкими озброєннями (SEESAC) має мандат від Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй та Ради регіонального співробітництва на підтримку всіх міжнародних і національних зацікавлених сторін шляхом зміцнення національного й регіонального потенціалу для забезпечення контролю та зменшення розповсюдження та неправомірного застосування стрілецької зброї та легких озброєнь, що сприятиме підвищенню стабільності, безпеки та розвитку країн Південно-Східної та Східної Європи.

Ця публікація була підготовлена за фінансової підтримки Європейського Союзу на основі Рішення Ради ЄС (CFSP) 2018/1788 на підтримку Координаційного інформаційного центру Південно-Східної та Східної Європи з контролю за стрілецькою зброєю та легкими озброєннями (SEESAC) у реалізації Регіональної дорожньої карти у сфері протидії незаконному обігу зброї в країнах регіону Західних Балкан.

За додатковою інформацією звертайтеся:
Керівник Проекту SEESAC
Bulevar Zorana Đinđića 64, 11070 Белград / СЕРБІЯ
Телефон: +381 (11) 4155 300
Факс: +381 (11) 4155 499
Адреса електронної пошти: seesac@undp.org
www.seesac.org

Ця публікація була розроблена Драганом Бозанічем на основі дослідження „Гендер і стрілецька зброя та легкі озброєння у Південно-Східній Європі” та „Практичного інструменту для інтегрування гендерного компоненту в законодавчі та політичні рамки у сфері стрілецької зброї та легких озброєнь”. Погляди, висловлені в цьому документі, жодним чином не відображають думку Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй, Ради регіонального співробітництва чи Європейського Союзу. Використані позначення та виклад матеріалу у цій публікації не означають вираження думок Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй, Ради регіонального співробітництва чи Європейського Союзу стосовно 1) правового статусу будь-якої країни, території чи району, або їх влади чи збройних формувань, або 2) визначення їх кордонів.

ЗМІСТ

Про публікацію	2
1 ВСТУП	4
1.1 Зв'язки між гендером і стрілецькою зброєю	4
2 ОСНОВНІ ПИТАННЯ ПОЛІТИКИ	6
2.1.1 Гендерні наслідки застосування стрілецької зброї	6
2.1.2 Домашнє насильство і вогнепальна зброя	8
2.1.3 Гендер і вимоги щодо стрілецької зброї – маскулінність і гендерні норми	9
2.1.4 Гендер і ставлення до стрілецької зброї	10
2.1.5 Гендер і політичні процеси	10
3 ТЕМАТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ: Застосування гендерного підходу у сфері контролю за стрілецькою зброєю у Південно-Східній Європі	11
3.1 Ініціювання діяльності із застосування гендерного підходу	11
3.2 Окреслення основних гендерних питань, пов'язаних зі стрілецькою зброєю	11
3.3 Розгляд гендерних аспектів	15
3.4 Зміна парадигми – у напрямку до гендерно орієнтованого контролю за стрілецькою зброєю	17
4 ПРАКТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ У ЗАКОНОДАВЧІ І ПОЛІТИЧНІ РАМКИ У СФЕРІ СЗЛО	17
Етап 1: Забезпечення збалансованого представництва та ефективної участі жінок у розробці та реалізації політики	18
Етап 2: Досягнення консенсусу серед директивних органів стосовно важливості забезпечення гендерної рівності для контролю за СЗЛО	19
Етап 3: Формування загального уявлення про становище жінок і чоловіків в контексті СЗЛО – збір даних із розбивкою за статтю	21
Етап 4: Визначення гендерних тенденцій і гендерно обумовлених проблем – гендерний аналіз	24
Етап 5: Реагування на виявлені гендерні тенденції – пропонування практичних заходів та видів діяльності	26
Етап 6: Відстеження прогресу – моніторинг і оцінка	28

ПРО ПУБЛІКАЦІЮ

Переглянуте і розширене видання *„Практичний інструмент для застосування ґендерного підходу у сфері контролю за стрілецькою зброєю та легкими озброєннями”* забезпечує зручний доступ до оперативних фактів, які стосуються ґендерних аспектів у сфері стрілецької зброї та сприяє інтеграції ґендерного компоненту у відповідні політичні та законодавчі рамки.

Воно має на меті сприяти підвищенню ґендерної орієнтованості політики у сфері контролю за стрілецькою зброєю шляхом обміну передовою практикою та напрацюваннями, отриманими в ході багаторічних зусиль щодо застосування ґендерного підходу у сфері контролю за стрілецькою зброєю в Південно-Східній Європі. Крім того, публікація спрямована на підвищення обізнаності про зв'язки між ґендером і стрілецькою зброєю та надання поетапних інструкцій щодо врегулювання яскраво виражених ґендерних аспектів у сфері стрілецької зброї, яке розглядається як передумова забезпечення ефективного контролю за стрілецькою зброєю.

Публікація складається з чотирьох розділів. У першому розділі наведено короткий огляд зростаючої кількості досліджень ґендерних аспектів у сфері стрілецької зброї та ключових міжнародних механізмів інтеграції ґендерного компоненту у контроль за стрілецькою зброєю. У другому розділі висвітлюються основні ґендерно обумовлені проблеми у сфері стрілецької зброї та йдеться про способи відстеження ґендерного характеру володіння, попити, застосування та неправомірного застосування вогнепальної зброї, ставлення до неї, та недостатньої представленості жінок у сфері контролю за стрілецькою зброєю. У третьому розділі представлено тематичне дослідження практичного застосування ґендерного підходу у Південно-Східній Європі та окреслено основні компоненти підходу Координаційного інформаційного центру Південно-Східної та Східної Європи з контролю за стрілецькою зброєю та легкими озброєннями (SEESAC) до ґендерно орієнтованої розробки політики на основі фактичних даних. Нарешті, у четвертому розділі представлено практичний інструмент, який має на меті сприяти запровадженню ґендерного компоненту у розробку та реалізацію політики у сфері контролю за стрілецькою зброєю. Він має форму простого і зручного посібника для директивних органів.

СКОРОЧЕННЯ ТА АКРОНІМИ

ПРООН	Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй
ПСЄ	Південно-Східна Європа
Резолюція РБ ООН 1325	Резолюція Ради Безпеки ООН 1325
СЗЛО	стрілецька зброя та легкі озброєння
УНЗ ООН	Управління Організації Об'єднаних Націй з наркотиків і злочинності
SEESAC	Координаційний інформаційний центр Південно-Східної та Східної Європи з контролю за стрілецькою зброєю та легкими озброєннями
UNIDIR	Інститут Організації Об'єднаних Націй з дослідження проблем роззброєння
UNODA	Управління Організації Об'єднаних Націй з питань роззброєння

---

1 ВСТУП

1.1 ЗВ'ЯЗКИ МІЖ ҐЕНДЕРОМ І СТРІЛЕЦЬКОЮ ЗБРОЄЮ

Зростаюча кількість досліджень значно сприяла більш широкому визнанню зв'язків між ґендером і стрілецькою зброєю. Наукова спільнота, дослідники, фахівці з ґендерної проблематики, жіночі НУО та міжнародні організації доклали численних зусиль для з'ясування різних шляхів перетину ґендеру та стрілецької зброї.

Дослідники вивчали складний взаємозв'язок між ґендером та розповсюдженням, регулюванням та неправомірним застосуванням стрілецької зброї (Farr and Gebre-Wold, 2002; Cukier, Kooistra and Anto, 2002; Cukier and Cairns, 2009). Крім того, існують численні спроби пояснити багаторівневі наслідки розповсюдження стрілецької зброї з приділенням особливої уваги насильству щодо жінок в умовах конфлікту та у мирний час і, зокрема, зв'язкам між стрілецькою зброєю та домашнім насильством (AI, IANSA, OI, 2005; Alvazzi del Frate, 2011; Shaw, 2013; Dziewanski, LeBrun, and Racovita, 2014). Було розпочато дослідження, спрямоване на виявлення факторів, котрі формують досвід і поведінку чоловіків, пов'язані із вогнепальною зброєю, з приділенням особливої уваги молодим чоловікам. При цьому було досліджено глибинну ґендерну обумовленість неправомірного застосування вогнепальної зброї та її зв'язок із конкретними нормами маскуліності (Bevan and Florquin, 2006; Page, 2009; Mankowski 2013). Крім того, були вжиті зусилля для критичного аналізу ґендерних аспектів багатосторонніх резолюцій, угод та зобов'язань щодо звичайних озброєнь та прав і участі жінок (Farr, 2002; Bastick and Valasek, 2014; Acheson, 2015), або дослідження ґендерної орієнтованості законодавства, яке стосується контролю за стрілецькою зброєю в певному географічному контексті (SEESAC 2016, ПРООН Сербія 2021). У цьому відношенні стверджується, що диференційований вплив стрілецької зброї на жінок і чоловіків вимагає послідовного інтегрування ґендерного компоненту у законодавчі та політичні рамки, які стосуються контролю за стрілецькою зброєю (SEESAC, 2007), і що необхідно досліджувати ґендерні аспекти у сфері стрілецької зброї з метою розробки відповідних страте-

гій протидії її неправомірному застосуванню та розповсюдженню (Cukier and Cairns, 2009, стор. 19). У Південно-Східній Європі було проведено масовий збір даних з метою покращення доступності даних та привернення уваги до ґендерного виміру володіння, застосування та неправомірного застосування стрілецької зброї (SEESAC 2019, SEESAC 2019a, SEESAC 2019b, SEESAC 2016, SEESAC 2015).

Крім того, спостерігається помітний прогрес щодо включення ґендерного компоненту у численні аспекти сфери контролю за стрілецькою зброєю та інші зусилля із роззброєння (Pytlak 2019, стор. 28). За останні два десятиліття також спостерігається поступове зближення глобальних програм сталого розвитку, ґендерної рівності, програм підтримки миру та контролю за стрілецькою зброєю та легкими озброєннями¹.

У Програмі дій ООН із запобігання незаконній торгівлі стрілецькою зброєю і легкими озброєннями, боротьби з нею і викорінення цієї торгівлі в усіх її аспектах (ПД ООН) підкреслюється, що незаконна торгівля стрілецькою зброєю та легкими озброєннями спричиняє негативний вплив на жінок. Підсумковий документ Третьої оглядової конференції ПД ООН, яка відбулася у 2018 році, підтверджує актуальність ґендерного компоненту для контролю за стрілецькою зброєю та закликає до застосування ґендерного підходу у політиці та програмах щодо СЗЛО, зокрема при розробці, плануванні, реалізації, моніторингу і оцінці програм. Про зазначені зобов'язання було ще раз заявлено під час сьомої дворічної зустрічі держав, присвяченої розгляду реалізації Програми дій із запобігання незаконній торгівлі стрілецькою зброєю і легкими озброєннями, боротьби з нею і викорінення цієї торгівлі в усіх її аспектах, що відбулася в Нью-Йорку в липні 2021 року.

Договір про торгівлю зброєю є першим юридично обов'язковим договором, яким визнається зв'язок між торгівлею зброєю та ґендерно зумовленим насильством, і який закликає країни-експортери враховувати „ризики застосування звичайної зброї для вчинення або сприяння серйозним актам ґендерно зумовленого насильства або серйозним актам насильства щодо жінок і дітей” (стаття 7.4). Крім того, Комітет ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок (CEDAW) закликав до повного виконання Договору про торгівлю зброєю.

¹ Огляд основних міжнародних механізмів наведено з очікуваного Навчального посібника з питань інтегрування ґендерних аспектів у контроль за стрілецькою зброєю Управління Організації Об'єднаних Націй з питань роззброєння (UNODA).

Зближення між програмами також помітно через зростаюче включення питань контролю за стрілецькою зброєю в **порядок денний „Жінки, мир, безпека”**. Після прийняття Резолюції РБ ООН **1325** (2000 р.) Рада Безпеки вперше розглянула непропорційний та унікальний вплив збройних конфліктів на жінок. Крім Резолюції Ради Безпеки ООН (РБ ООН) 1325, існує дев'ять інших резолюцій „Жінки, мир, безпека”: **1820** (2008 р.), **1888** (2009 р.), **1889** (2009 р.), **1960** (2010 р.), **2106** (2013 р.), **2122** (2013 р.), **2242** (2015 р.), **2467** (2019 р.) та **2493** (2019 р.). Особливо актуальними для контролю за озброєннями є Резолюція РБ ООН 2122 (2013 р.), яка „закликає держави-члени та підрозділи ООН забезпечити повноцінну й активну участь жінок у зусиллях по боротьбі та викоріненню незаконної передачі та неправомірного застосування стрілецької зброї та легких озброєнь” та Резолюція РБ ООН 2242 (2015 р.), яка містить пряме посилення на вплив зброї, збройних конфліктів або сексуального насильства на жінок і розвиток, а також на ключову роль участі жінок у контролі за стрілецькою зброєю.

Крім того, низка Резолюцій Ради Безпеки ООН щодо стрілецької зброї та легких озброєнь (Резолюція РБ ООН 2117 (2013 р.) та Резолюція РБ ООН 2220 (2015 р.), Резолюції Генеральної Асамблеї ООН (Резолюція ГА 65/69 (2010 р.) та наступні резолюції), Резолюції Ради ООН з прав людини (A/HRC/RES/41/20) є важливими для посилення ґендерної орієнтованості контролю за стрілецькою зброєю.

Нарешті, у **Програмі роззброєння**, розпочатій Генеральним секретарем у травні 2018 року, чітко визнається роль ґендерно орієнтованого роззброєння у зменшенні насильства щодо жінок і дівчат у публічній і приватній сферах, і робиться рішучий заклик до інтегрування „ґендерного компоненту у розробку національних законодавства і політики щодо роззброєння та контролю за озброєннями. Вона також закликає звернути увагу на ґендерні аспекти володіння, застосування та неправомірного застосування зброї, диференційований вплив зброї на жінок і чоловіків, а також шляхи, якими ґендерні ролі можуть формувати політику та практики контролю за озброєннями та роззброєння.

„Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року”, прийнятий усіма державами-членами Організації Об'єднаних Націй у 2015 році, визначає 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР), які є невідкладним закликком до дій для всіх країн у рамках глобального партнерства. ЦСР 5 – *Забезпечення*

ґендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат, та ЦСР 16 – Сприяння розбудові миролюбного і всеохопного суспільства задля сталого розвитку, забезпечення всім доступу до правосуддя і створення ефективних, підзвітних та інклюзивних інституцій на всіх рівнях, лежать в основі розширення прав і можливостей жінок та зусиль у сфері контролю за озброєннями. Завдання 5.2. – Викоринити всі форми насильства щодо всіх жінок і дівчат у публічній і приватній сферах, зокрема торгівлю людьми, сексуальну та інші форми експлуатації та Завдання 16.4. – До 2030 року значно зменшити незаконні фінансові потоки та обіг зброї, активізувати діяльність із виявлення і повернення вкрадених активів і вести боротьбу з усіма формами організованої злочинності є особливо актуальними для посилення ґендерної орієнтованості контролю за стрілецькою зброєю.

Водночас, завдяки зазначеним подіям це питання набуло ще більшої актуальності; вони також дозволили глибше зрозуміти різні аспекти контролю за стрілецькою зброєю, відтак спонукаючи до ретельного врахування ґендерного компоненту при розробці рішень. Ці різноманітні аспекти можна згрупувати у п'ять основних питань, де ґендерні аспекти відіграють важливу роль у формуванні та розумінні практик у сфері СЗЛО (Cukier and Cairns, 2009):

1. Ґендер і наслідки застосування стрілецької зброї;
2. Домашнє насильство і регулювання володіння зброєю цивільними особами;
3. Ґендер і вимоги щодо стрілецької зброї;
4. Ґендер і ставлення до стрілецької зброї;
5. Ґендер і політичні процеси.

На основі цієї класифікації в наступному розділі коротко окреслено ці п'ять аспектів.

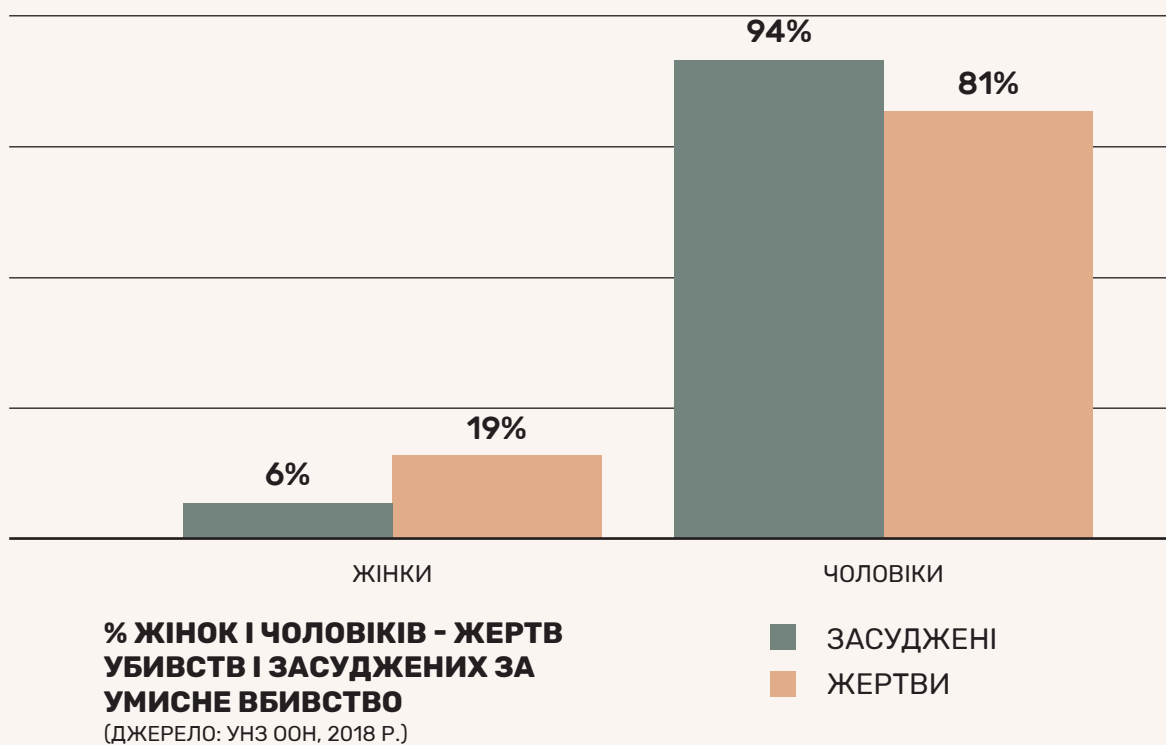
2 ОСНОВНІ ПИТАННЯ ПОЛІТИКИ

2.1.1 ГЕНДЕРНІ НАСЛІДКИ ЗАСТОСУВАННЯ СТРІЛЕЦЬКОЇ ЗБРОЇ

Загальна кількість загиблих унаслідок вбивств зросла з 362 000 у 1990 році до приблизно 464 000 у 2017 році - 377 043 чоловіків і 86 779 жінок. Наявні дані про вбивства в усьому світі чітко вказують на різку поляризацію з точки зору гендерних тенденцій убивств і диференціацію проблем у галузі безпеки жінок і чоловіків (УНЗ ООН, 2018 р.).

Показник кількості вбивств серед чоловіків (9,9 на 100 000) приблизно в 1,6 рази перевищує середній показник у світі (6,1 на 100 000) і в 3,7 рази перевищує показник кількості вбивств серед жінок (2,7 на 100 000) (Там само, 2018 р., стор. 14). Жінки, навпаки, в три рази частіше стають жертвами умисних убивств, ніж скоюють їх (19% проти 6%).

Незважаючи на те, що показники кількості вбивств сильно відрізняються в різних регіонах, співвідношення чоловіків і жінок залишається досить постійним незалежно від країни чи території. Показники в Європі значно нижчі за середні у світі, але частка жінок у Європі вища як серед засуджених, так і серед жертв убивств - 9% і 30%

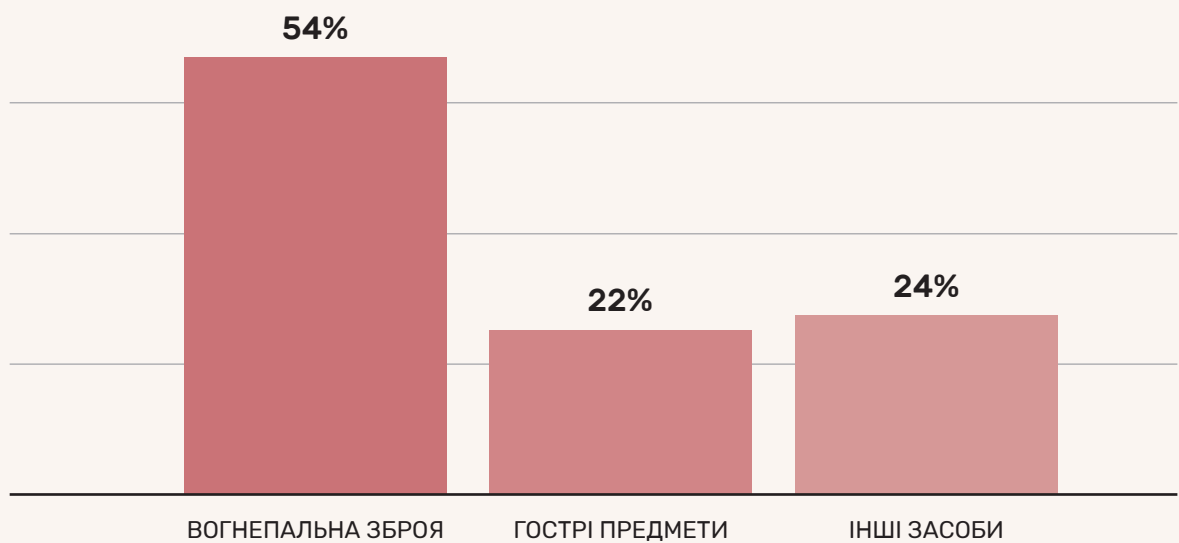
Чоловіки переважають як серед кривдників (94% всіх засуджених за вбивство), так і серед жертв убивств (81% усіх жертв убивств), але частіше є кривдниками, ніж жертвами.

відповідно. У 2017 році в Європі внаслідок убивств загинуло 15 456 чоловіків і 6 553 жінки. (УНЗ ООН, 2018 р., стор. 14)

234 804 (54%) ІЗ ЗАГАЛЬНОЇ КІЛЬКОСТІ ВБИВСТВ (463 822) У 2017 РОЦІ В УСЬОМУ СВІТІ ( ) БУЛИ СКОЄНІ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ; ВІДТАК ВОГНЕПАЛЬНА ЗБРОЯ Є НАЙПОШИРЕНІШОЮ ЗБРОЄЮ, ЯКА ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ ПРИ СКОЄННІ ВБИВСТВ

(УНЗ ООН, 2018 Р., СТОР. 19).

УБИВСТВА ЗА СПОСОБОМ УЧИНЕННЯ, 2017 Р.

(ДЖЕРЕЛО: УНЗ ООН, 2018 Р.)

- ВОГНЕПАЛЬНА ЗБРОЯ
- ГОСТРІ ПРЕДМЕТИ
- ІНШІ ЗАСОБИ

Гендерні аспекти вбивств, скоєних із застосуванням вогнепальної зброї, точно відповідають аспектам убивств загалом. Чоловіки становлять переважну більшість жертв нещасних випадків із застосуванням вогнепальної зброї, за оцінками, 90% у світі в цілому (IPU, CHD, 2007, стор. 81) і 76% у Європі (Duquet and Van Alstein, 2015, стор. 27). Крім того, вони також становлять абсолютну більшість винуватців інцидентів, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї.

Жінки, з іншого боку, володіють лише незначною часткою вогнепальної зброї, майже не застосовують її неправомірним чином, проте значною мірою представлені серед жертв, що вказує на те, що

вони непропорційно більшою мірою страждають від наслідків застосування стрілецької зброї (Farr 2006, стор. 17).

Неправомірне застосування стрілецької зброї не обмежується лише загибеллю людей, оскільки вона часто застосовується як інструмент психологічного насильства, емоційної шкоди, залякування, зґвалтування, сексуального насильства, примусу та інших форм насильства (IPU, CHD, 2007; Alvazzi del Frate, 2011; Shaw, 2013), які можуть мати серйозні наслідки для жертв, про які зазвичай недостатньо повідомляють і які недостатньо досліджують. Найчастіше такі форми насильства мають місце в основному в приватній,

тобто побутовій сфері (Shaw, 2013), і часто залишаються незафіксованими та нерозглянутими компетентними органами.

2.1.2 ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО І ВОГНЕПАЛЬНА ЗБРОЯ

Наявні дані **відображають явно виражене гендерне забарвлення та диференційовані форми насильства, якому піддаються жінки і чоловіки**. Виходячи з умисності, мотиваційного контексту, способів та стосунків кривдник – жертва, УНЗ ООН класифікує всі вбивства таким чином: 1. Вбивства, пов'язані зі злочинною діяльністю (де головною метою є отримання незаконного прибутку або з інших пов'язаних причин), 2. Міжособистісні вбивства (вчинені статевим партнером/родичем без будь-якої додаткової мети, а як засіб розв'язання конфлікту та/або покарання жертви за допомогою насильства) і 3. Соціально-політичні вбивства (вбивства, скоєні з метою досягнення певних соціальних або політичних цілей, пов'язаних із соціальними упередженнями, політичними програмами чи іншими соціально-політичними цілями) (УНЗ ООН, 2018а, стор. 17).

З огляду на наявні статистичні дані, **жертвами вбивств, пов'язаних зі злочинною діяльністю або соціально-політичними цілями, набагато частіше стають чоловіки, ніж жінки, тоді як, з іншого боку, непропорційно велика кількість жінок втрачають життя внаслідок міжособистісних вбивств**.

Із 87 000 жінок, убитих 2017 року, 58% загинули від рук статевого партнера або родича, тобто 137 жінок в усьому світі щодня гинуть від рук члена власної родини. Більше третини (30 000) жінок, умисно вбитих 2017 року, загинули від рук нинішнього або колишнього статевого партнера (УНЗ ООН, 2018а, стор.10). Згідно з останньою доповіддю УНЗ ООН, у 2020 році близько 47 000 жінок і дівчат в усьому світі загинули від рук статевого партнера або родича (УНЗ ООН 2021 р.). Отже, це означає, **що в той час як чоловіки частіше піддаються ризику неправомірного застосування вогнепальної зброї їхніми знайомими чоловіками (або навіть особами, яких вони, можливо, не знають), жінки більше піддаються ризику з боку статевого партнера в побуті**.

У низці досліджень наводяться докази того, **що наявність зброї збільшує ризик летального результату для жінок у побуті** (SAS, 2013; Cukier, 2006; Alvazzi del Frate, 2011; Shaw, 2013). У рамках аналізу, проведеного у 26 країнах з високим рів-

нем доходу та 10 країнах з рівнем доходу вище середнього, Хеменвей і Міллер зафіксували чітку кореляцію між доступністю вогнепальної зброї та показниками кількості вбивств – „де зброя доступніше, там більше вбивств” (2000 р.). Наприклад, у США, де зафіксовано один із найвищих показників володіння вогнепальною зброєю, 84% убитих жінок загинули внаслідок застосування вогнепальної зброї (AI, IANSA, OI, 2005, стор. 11), що вдвічі перевищує середній світовий показник. Дослідження, проведене в США, показало, що, хоча „наявність зброї вдома збільшує загальний ризик убивства когось із членів домогосподарства на 41%, для жінок, зокрема, ризик збільшується майже втричі (на 272%)”. (Там само, стор. 12). За іншими оцінками, наявність вогнепальної зброї збільшує ймовірність летального результату для жінок у п'ять-дванадцять разів у порівнянні з випадками, коли вогнепальна зброя не застосовується, а це означає, що „жінки, які піддаються насильству, у п'ять разів імовірніше загинуть від рук кривдника, якщо він володітиме вогнепальною зброєю”, тоді як „напади, пов'язані з домашнім насильством із застосуванням вогнепальної зброї, у 12 разів імовірніше призведуть до смерті, ніж ті, які пов'язані із застосуванням іншої зброї чи фізичної сили” (Юридичний центр по запобіганню насильству із застосуванням вогнепальної зброї).

В результаті стверджується, що в ширшому соціальному контексті існуючої гендерної нерівності **вогнепальна зброя „збільшує дисбаланс сил та зміцнює соціальну ієрархію, які забезпечують чоловікам домінування над жінками”** (Farr, 2006, стор. 111) – що, отже, найбільш радикально проявляється в контексті домашнього насильства та насильства з боку статевого партнера, і його найфатальнішого результату – „феміциду” статевого партнера.

Кілька факторів підвищують ймовірність летального результату насильства з боку статевого партнера при застосуванні вогнепальної зброї (AI, IANSA, OI, 2005, стор.13):

- тяжкість вогнепальних поранень;
- знижена здатність жінок до опору;
- зменшені шанси втечі для жінок або втручання та допомоги з боку сторонніх осіб;
- підвищена ймовірність того, що кривдник дійсно застосує вогнепальну зброю у випадках домашнього насильства (Campbell, 2003).

Вогнепальна зброя також відіграє роль при вчиненні сексуального та інших форм гендерно зумовленого насильства, як в умовах кон-

флікту, так і в мирний час. Крім того, як зазначалося вище, наявність вогнепальної зброї може призвести до поранення та каліцтва та пов'язана з психологічним насильством щодо жінок з боку партнера, яке може мати різні форми (погрози, залякування, переслідування тощо).

2.1.3 ГЕНДЕР І ВИМОГИ ЩОДО СТРЕЛЕЦЬКОЇ ЗБРОЇ – МАСКУЛІННІСТЬ І ГЕНДЕРНІ НОРМИ

Чоловіки складають абсолютну більшість власників вогнепальної зброї, винуватців інцидентів, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї, і становлять більшість жертв. Стверджується, що конкретні гендерні чоловічі норми та ролі, а також поведінка й очікування, які приписуються чоловікам, можуть заохочувати їх до ризикованої поведінки. У зв'язку з цим були зроблені зусилля для визначення механізмів того, як соціальні концепції маскулінності та домінуючі гендерні норми стимулюють попит і визначають параметри застосування та неправомірного застосування СЗЛО (Bevan and Florquin, 2006; CHD, IPU 2007; Page, 2009; Blagojevic, 2013; Mankowski, 2013).

Концепція **гегемонної маскулінності** (Р. Конелл) широко використовується для пояснення гендерних практик, які стосуються „чоловіків, гендеру та соціальної ієрархії” (Connell and Messerschmitt, 2005, стор. 829). Вона охоплює набір характеристик, який „втілює наразі найбільш благородний спосіб бути чоловіком; він вимагає від усіх інших чоловіків позиціонувати себе по відношенню до нього та прагнути до нього, а також ідеологічно узаконює глобальне підпорядкування жінок чоловікам” (Там само, стор. 829) та деяких чоловіків іншим чоловікам (Page, 2009, стор. 2). Домінуюча маскулінність на практиці формується через набір характеристик, які включають „агресивну та ризиковану поведінку, емоційну закритість, конкурентоспроможність, гетеросексуальність” (там само, стор. 15), а також „фізичну та емоційну мужність, здатність витримувати труднощі, щоб не зірватися емоційно перед обличчям жаху” (Page, 2009, стор. 2).

У цьому відношенні також слід враховувати центральну роль категорії влади. Як зазначалося, насильство може бути спровоковано тим значенням, яке надається владі в соціальних відносинах, діях та досвіді чоловіків (Hearn, 1999), і спробою реалізувати цю владу. Це особливо актуально в ситуаціях, коли існує протиріччя між суб'єктивно сприйманим правом на владу, позбавленням влади та станом „соціально зумовленого прагнення до влади” (Bevan and Florquin, 2006). Деякі з цих ознак без-

посередньо відносяться до численних факторів, пов'язаних зі збройним насильством (Mankowski, 2014, стор.15), оскільки за відсутності цих ознак оспорується мужність (Там само, 14). З точки зору політичного реагування на збройне насильство, необхідно дослідити „як поняття маскулінності, так і роль вогнепальної зброї в чоловічій культурі, а також розробити практичні стратегії для їх роз'єднання” (Cukier, 2009, стор. 29).

Що стосується попиту на вогнепальну зброю, то різноманітні фактори, які впливають на рішення чоловіків щодо володіння та застосування вогнепальної зброї, варіюються: „відчуття обмеження соціальних та економічних прав і можливостей та необхідності відновити владу за допомогою застосування вогнепальної зброї, бажання відповідати переважаючому розумінню маскулінності, інструмент здобуття влади, поваги чи матеріального статусу або засіб утримання домінуючого положення в умовах, що змінюються” (Page, 2009, стор. 3).

З огляду на статистичні дані, особливу увагу, як з точки зору досліджень, так і політичних заходів щодо зменшення збройного насильства, слід приділяти **молодим чоловікам**, оскільки „чоловічне насильство залежить від віку” (Hearn and Pringle, 2006, стор. 149), і гендер і вік є найважливішими факторами, що дозволяють передбачити насильницьку поведінку.

Молоді чоловіки, як правило, становлять непропорційно високу частку як жертв, так і кривдників, які вчиняють насильство, пов'язане з вогнепальною зброєю (Bevan and Florquin, 2006, стор. 296; IPU, CHD, 2007, стор. 82). Молоді чоловіки часто „сприймають насильство, особливо збройне насильство, як засіб досягнення соціального й економічного статусу, на який вони, на їхню думку, мають право”, і в цьому процесі стрілецька зброя може бути особливо привабливою для них, оскільки вона пропонує „розширення можливостей перед обличчям виключення із соціально визначених чоловічих ролей і може бути яскравим символом влади для маргіналізованих молодих чоловіків” (Bevan and Florquin, 2006, стор. 295, 296). Однак важливо застосовувати міжсекторальний підхід і не применшувати роль ширшого соціального контексту та комплексу інших факторів, які визначають, чи вдадуться молоді чоловіки до насильства. Серед цих факторів дослідники підкреслюють примусовий насильницький батьківський контроль, обмежений батьківський контроль, спілкування з однолітками-правопорушниками, жорстоке поводження, те, що вони були свідками чи мали досвід насильства в сім'ї чи громаді тощо” (Там само, стор. 300). Таким

чином, ґендер є важливим прогностичним фактором, але він активується в присутності низки інших соціальних факторів. Застосування такого „ситуаційного підходу” допомагає пояснити той факт, що, незважаючи на домінування молодих чоловіків у вчиненні збройного насильства, більшість молодих чоловіків не долучаються до збройного насильства (Там само, стор. 300). Незважаючи на те, що молоді чоловіки вчиняють більшість актів насильства, пов'язаного із вогнепальною зброєю, насправді „невелика частка молодих чоловіків є відповідальними за більшість актів збройного насильства” (Там само, стор. 298). Це важливий висновок для політичного реагування, оскільки він наочно показує необхідність цілеспрямованого політичного втручання.

Переважаюча система ґендерних відносин повинна розглядатися як невід'ємна складова політики у сфері контролю за стрілецькою зброєю, оскільки „протидія соціально обумовленим зв'язкам між вогнепальною зброєю, насильством, владою та маскулінністю є ключовим компонентом будь-якої ефективної довгострокової стратегії запобігання” (Там само, стор. 296). У цьому відношенні також слід враховувати роль ЗМІ та освіти у підтримці формування гегемонних ідентичностей, а також інші фактори, які сприяють відтворенню домінуючих ґендерних режимів.

2.1.4 ҐЕНДЕР І СТАВЛЕННЯ ДО СТРІЛЕЦЬКОЇ ЗБРОЇ

Ґендерні відмінності між жінками і чоловіками також можна відстежити з точки зору їхнього ставлення до стрілецької зброї. Розбіжність у ставленні жінок і чоловіків у цьому відношенні тісно пов'язана з „різним досвідом чоловіків і жінок щодо стрілецької зброї, а також із поширеною ґендерною диференціацією вогнепальної зброї в суспільстві і навіть у дебатах стосовно контролю” (Cukier and Cairns, 2009, стор. 36). Жінки, як правило, частіше мають негативне ставлення до вогнепальної зброї, ніж чоловіки, і, як правило, більш схильні обирати суворіші правила (Там само, стор. 36–38). Однак, окрім ґендеру, не варто забувати про інші ознаки диференціації ставлення, як-от культурні, класові, географічні, етнічні та расові фактори залежно від контексту. Жінки також можуть відігравати іншу роль і підтримувати застосування вогнепальної зброї, як було зафіксовано в деяких громадах, але це напевно чи є викликом для переважаючих ґендерних тенденцій (Farr, 2002; Al, IANSA, OI, 2005, стор. 6). У Південно-Східній Європі жінки частіше, ніж чоловіки, відповідали, що не володітимуть вогнепальною зброєю.

2.1.5 ҐЕНДЕР І ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ

Інтегрування ґендерного компоненту в політику контролю у сфері стрілецької зброї вимагає збалансованого представництва жінок і чоловіків, а також участі жіночих організацій та/або фахівців з ґендерної проблематики у розробці політики у сфері контролю за стрілецькою зброєю. Наразі політика у сфері контролю за стрілецькою зброєю зазвичай розробляється в установах, де переважають чоловіки.

Жінки і жіночі організації відіграють важливу роль у відстоюванні жорсткіших правил щодо стрілецької зброї, а також у процесах роззброєння. У різних країнах і територіях, а також в умовах конфлікту та у мирний час, існує багато свідчень мобілізації жінок для подолання проблеми або адвокації шляхів її вирішення (Farr, 2002; Cukier, 2009; Al, IANSA, OI, 2005). Приклади, які призвели до запровадження суворішого контролю за СЗЛО в Канаді, Австралії, Південній Африці та Бразилії та включенню ґендерно зумовленого насильства в Договір про торгівлю зброєю, демонструють важливість участі жінок у розгляді питань, які стосуються стрілецької зброї.

Водночас досі існує тенденція недостатнього залучення жінок і жіночих організацій, а також недостатнього врахування ґендерних аспектів при прийнятті рішень та розробці політики. Це часто пов'язано із традиційним і стійким домінуванням чоловіків в установах, які регулюють та реалізують політику у сфері контролю за стрілецькою зброєю. Як зазначалося раніше, участі жінок і жіночих організацій та формуванню ґендерного компоненту також може перешкоджати переважно технічне визначення кваліфікації, пов'язаної зі стрілецькою зброєю, яке більшою мірою зосереджується на технічних аспектах стрілецької зброї, де досі переважають чоловіки, а не на знаннях щодо насильства, де жінки мають багаторічний досвід. Отже, це „формує спосіб вирішення проблеми” (Cukier, 2009, стор. 42).

Проблеми з участю жінок також пов'язані із значною маскулінізованою інституційною культурою, в якій розробляється політика у сфері контролю за стрілецькою зброєю. Хоча жінки і чоловіки не обов'язково мають різні погляди, жіночі „позиції чи ідеї часто повинні відповідати домінуючій точці зору, підкріпленій уявленнями про насильницьку маскулінність, щоб їх сприймали серйозно” (Там само, стор. 10).

Для забезпечення передумов для застосування ґендерного підходу важливо і далі відслідковува-

ти та досліджувати інституціоналізацію маскулінності та те, як вона регулює як формування, так і реалізацію політики контролю за стрілецькою зброєю (Cukier, 2009). У зв'язку з цим стверджується, що *жорсткі гендерні норми визначають професійний досвід і створюють проблеми для жінок у цій сфері, зокрема гендерні стереотипи, дискримінаційне ставлення та політику, відсутність належної інфраструктури та нерівний доступ до професійної підготовки* (Salama and Bjertén-Günther, 2021)

Інше дослідження, проведене Інститутом Організації Об'єднаних Націй з дослідження проблем роззброєння (UNIDIR), показало, що незважаючи на те, що частка жінок, які беруть участь у дипломатії у сфері контролю над озброєннями, нерозповсюдження зброї та роззброєння, постійно зростала протягом останніх чотирьох десятиліть, жінки і досі недостатньо представлені. Частка жінок має тенденцію до зниження, оскільки важливість позиції зростає, тоді як частка чоловіків зростає лінійно, а головами делегацій на форумах з роззброєння в основному є чоловіки (Hessmann Dalaqua, Egeland, Graff Hugo, 2019).

3 ТЕМАТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ: ЗАСТОСУВАННЯ ҐЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ У СФЕРІ КОНТРОЛЮ ЗА СТРЕЛЕЦЬКОЮ ЗБРОЄЮ У ПІВДЕННО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ

3.1 ІНІЦІУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯ ҐЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ

У 2016 році Координаційний інформаційний центр Південно-Східної та Східної Європи з контролю за стрілецькою зброєю та легкими озброєннями (SEESAC) провів [комплексне дослідження ґендеру та СЗЛО у Південно-Східній Європі](#) для:

1. Окреслення ґендерних питань, пов'язаних зі стрілецькою зброєю у ПСЄ;
2. Оцінки ступеню інтегрованості ґендерного компоненту в політику у сфері СЗЛО у ПСЄ (законодавчі та стратегічні рамки);

3. Надання заснованих на фактах рекомендацій щодо інтеграції ґендерного компоненту в законодавчі та стратегічні рамки у сфері стрілецької зброї.

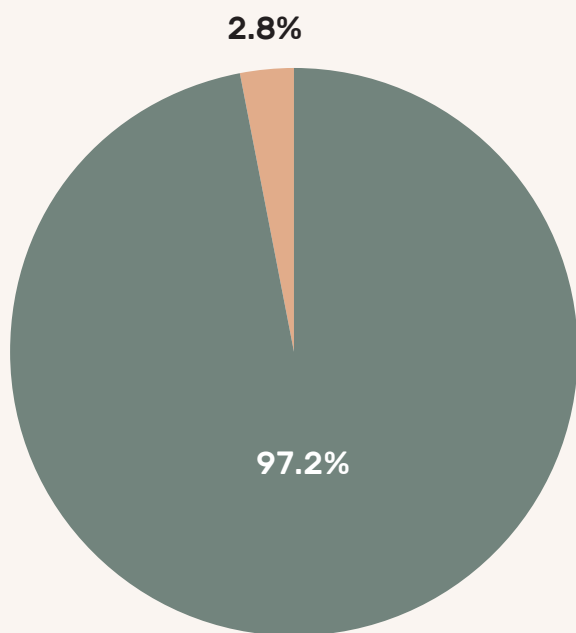
3.2 ОКРЕСЛЕННЯ ОСНОВНИХ ҐЕНДЕРНИХ ПИТАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ЗІ СТРЕЛЕЦЬКОЮ ЗБРОЄЮ

Аналіз даних із розбивкою за статтю, наявних у Південно-Східній Європі, які були зібрані у співпраці з комісіями з питань СЗЛО, забезпечив достатньо доказів яскраво виражених ґендерних аспектів у сфері стрілецької зброї та важливої ролі ґендерного компоненту у формуванні та розумінні різних аспектів володіння, застосування та неправомірного застосування вогнепальної зброї, а також ґендерних особливостей ризиків, з якими стикаються жінки і чоловіки. Крім того, аналіз дозволив краще зрозуміти ґендерні аспекти процесів формування політики у сфері контролю за стрілецькою зброєю та фактори, які перешкоджають застосуванню ґендерного підходу у відповідній політиці та законодавстві.

Виходячи із зазначеного дослідження, вихідними точками для ґендерного аналізу законодавства та політики в країнах регіону Західних Балкан є такі:

- **Володіння вогнепальною зброєю значно ґендеризоване.** У Південно-Східній Європі чоловіки володіють 97,2% усієї вогнепальної зброї, що знаходиться у законному володінні, тоді як лише 2,8% знаходиться у володінні жінок. Домінування чоловіків серед власників вогнепальної зброї з часом не змінюється і підтримується високою часткою чоловіків, які щороку отримують нові дозволи.

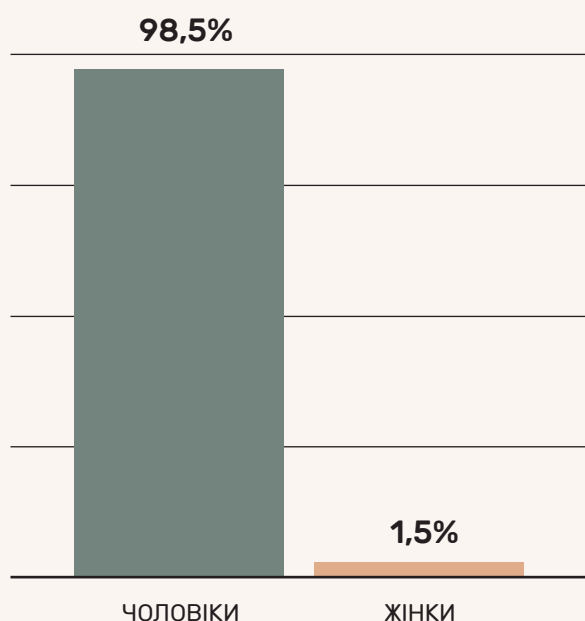
ВОЛОДІННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЮ ЗБРОЄЮ У ПСЄ, ЗА СТАТТЮ, 2016 Р.

(ДЖЕРЕЛО: SEESAC, 2019 Р.)

- ЧОЛОВІКИ
- ЖІНКИ

- **Чоловічі норми можуть стимулювати як попит на вогнепальну зброю, так і неправомірне її застосування.** Чоловіки в два рази частіше, ніж жінки, зазначають, що мали б зброю, 35,3% і 18,7% відповідно. Крім того, 52,9% чоловіків вважають, що, маючи вдома вогнепальну зброю, вони відчували б себе безпечніше, а чоловіки з наймолодшої та найстаршої вікової групи частіше стверджують, що мали б вогнепальну зброю. 19,3% опитаних чоловіків зазначили традиції як основну причину володіння вогнепальною зброєю, переконання, що чоловік повинен носити зброю або що вона вселяє страх в інших.
- **Збройне насильство вчиняють переважно чоловіки.** У 2012 – 2016 рр. у Південно-Східній Європі чоловіки вчинили 98,4% кримінальних правопорушень, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї, були винуватцями 98,5% усіх інцидентів, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї та 98% усіх убивств вогнепальною зброєю. Насильство, вчинене чоловіками, також пов'язане з віком. Молоді чоловіки

(віком 19–35 років) частіше неправомірно застосовують вогнепальну зброю, ніж чоловіки будь-якої іншої вікової групи. Чоловіки, які неправомірно застосовували вогнепальну зброю, найчастіше робили це у кримінальному контексті та публічних конфліктах або суперечках, 42,7% та 26,6% відповідно.

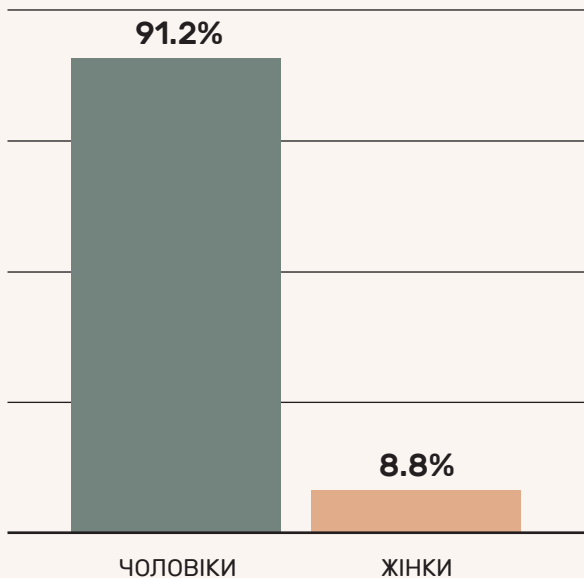
ВИНУВАТЦІ ІНЦИДЕНТІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ВОГНЕПАЛЬНОЮ ЗБРОЄЮ У ПСЄ, ЗА СТАТТЮ, 2016 Р.

(ДЖЕРЕЛО: SEESAC, 2019 Р.)

- ЧОЛОВІКИ
- ЖІНКИ

- **Чоловіки домінують у професіях та видах діяльності, пов'язаних із вогнепальною зброєю.** Чоловіки становлять переважну більшість співробітників установ сектору безпеки, які мають доступ до вогнепальної зброї. У 2016 році чоловіки становили 91,2% всіх співробітників сектору безпеки, які отримали дозвіл на

носіння вогнепальної зброї, порівняно з 8,8% жінок. Чоловіки також домінують у мисливстві та спортивних заходах, які передбачають застосування вогнепальної зброї.

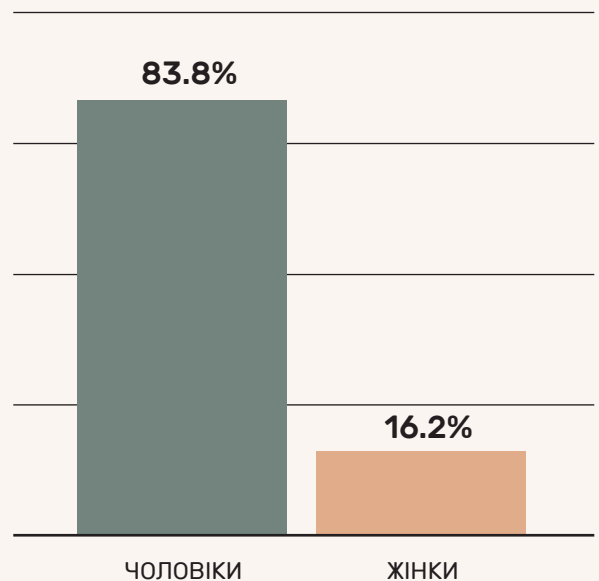

СПІВРОБІТНИКИ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ, ЯКІ МАЮТЬ ДОЗВІЛ НА НОСІННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ У ПСЄ, ЗА СТАТТЮ, 2016 Р.

(ДЖЕРЕЛО: SEESAC, 2019 Р.)

■ ЧОЛОВІКИ
■ ЖІНКИ

жінки, і чоловіки переважно піддаються ризику збройного насильства, вчиненого іншими чоловіками. Тенденції віктимізації жінок переважно пов'язані із застосуванням вогнепальної зброї в контексті домашнього насильства та насильства з боку статевого партнера.

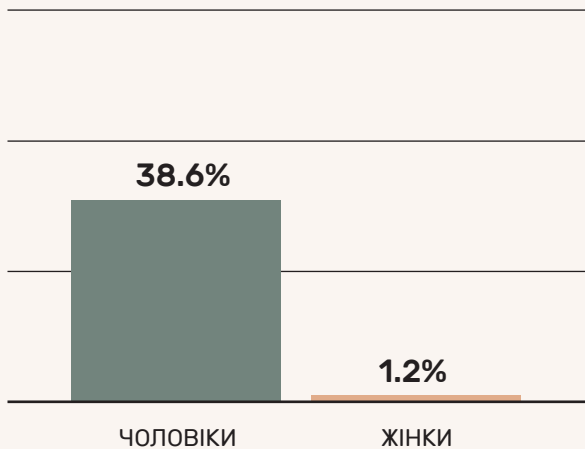
ЖЕРТВИ ВБИВСТВ ВОГНЕПАЛЬНОЮ ЗБРОЄЮ У ПСЄ, ЗА СТАТТЮ, 2016 Р.

(ДЖЕРЕЛО: SEESAC, 2019 Р.)

■ ЧОЛОВІКИ
■ ЖІНКИ

- **Диференційований вплив вогнепальної зброї на жінок і чоловіків.** У Південно-Східній Європі чоловіки становлять 83,8% жертв убивств вогнепальною зброєю, порівняно з 16,2% жінок. У той час як чоловіки частіше неправомірно застосовують вогнепальну зброю, ніж стають жертвами її застосування, жінки в 10 разів частіше стають жертвами, ніж винуватцями інцидентів із застосування вогнепальної зброї. |

- **Застосування вогнепальної зброї в контексті домашнього насильства непропорційно впливає на жінок.** Убивство родичем є найпоширенішою формою феміциду в регіоні. 61% усіх убитих жінок у Південно-Східній Європі (ПСЄ) загинули від рук родича, порівняно з 12,4% усіх убитих чоловіків. Жінки піддаються

ЖЕРТВИ УБИВСТВ, СКОЄНИХ СТАТЕВИМ ПАРТНЕРОМ ВІД ЗАГАЛЬНОЇ КІЛЬКОСТІ ЖЕРТВ УБИВСТВ, ЗА СТАТТЮ, 2012-2016 РР.

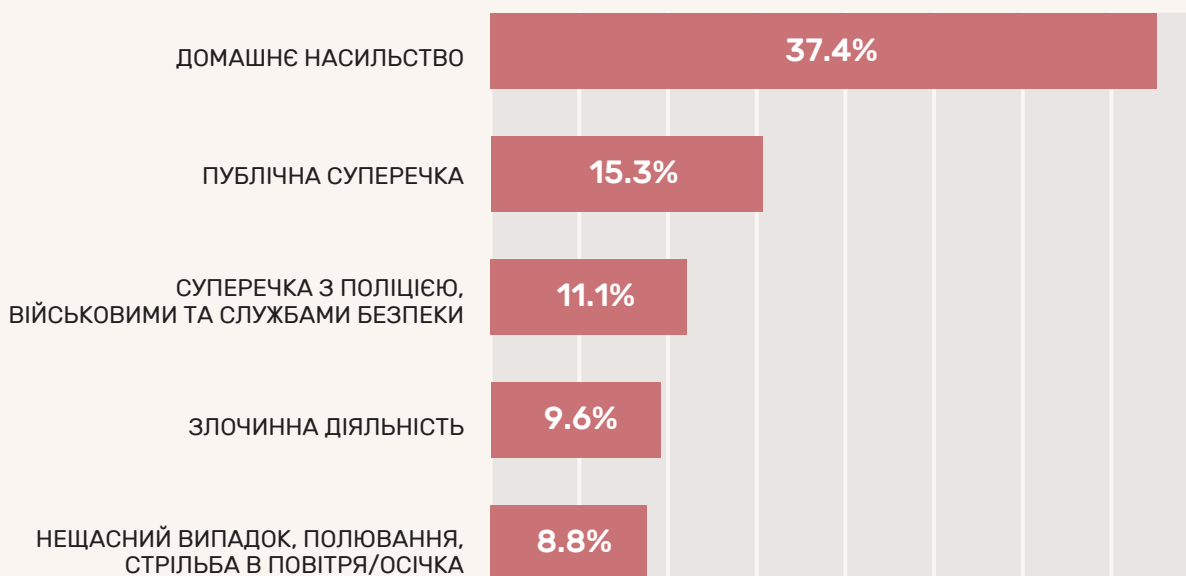
(ДЖЕРЕЛО: SEESAC, 2019 P.)

■ ЧОЛОВІКИ
■ ЖІНКИ

особливому ризику насильства з боку статевого партнера – 38,6% усіх убитих жінок у Південно-Східній Європі та 1,2% усіх убитих чоловіків у ПСЄ загинули від рук статевого партнера.

- Неправомірне застосування вогнепальної зброї в контексті домашнього насильства є поширеним явищем. У 37,7% вбивств, скоєних родичами в Південно-Східній Європі, застосовувалась вогнепальна зброя. **36,5% жінок, убитих родичем, а також 43,5% жінок, убитих статевим партнером, загинули в результаті застосування вогнепальної зброї.** 37,4% випадків домашнього насильства, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї, мали смертельний результат, що робить неправомірне застосування вогнепальної зброї в контексті домашнього насильства більш смертельним, ніж у будь-яких інших інцидентах із застосуванням вогнепальної зброї.

Обмежені наявні дані вказують на те, що феміцид часто вчиняється із застосуванням вогнепальної зброї, яка перебуває як в законному, так і в незаконному володінні. Незважаючи на те, що ці дані вказують на поширене неправомірне застосування вогнепальної зброї в країнах Південно-Східної Європи, лише 8,5% заявників, яким було відмовлено у видачі нових дозволів, отримали відмову через підстави, пов'язані із домашнім насильством. Крім того, лише 2,3% усіх відкликаних дозволів на вогнепальну зброю

ЧАСТОТА ФАТАЛЬНИХ НАСЛІДКІВ ЗА ТИПОМ ІНЦИДЕНТУ, 2014-2018 РР.

(ДЖЕРЕЛО: SEESAC, 2019 P.)

було анульовано через підстави, пов'язані із домашнім насильством, тоді як про неправомірне застосування вогнепальної зброї повідомлялося лише в 0,3% зареєстрованих кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством. За даними **Платформи моніторингу збройного насильства** Координаційного інформаційного центру Південно-Східної та Східної Європи з контролю за стрілецькою зброєю та легкими озброєннями (SEESAC), 23 жінки було вбито родичем у 2020 році – на чотири більше, ніж у 2019 році, що вказує на те, як певні умови під час пандемії сприяли підвищенню ризику і, зрештою, смертельному результату для жінок. Неправомірне застосування вогнепальної зброї не обмежується лише загибеллю людей, оскільки вона часто використовується як інструмент психологічного насильства, емоційної шкоди, залякування, з'валтування, сексуального насильства, примусу та інших форм насильства. Проте даних про ці форми насильства, як і раніше, недостатньо.

Крім того, дослідження забезпечило розуміння **факторів, які перешкоджають ефективній інтеграції гендерного компоненту у контроль за стрілецькою зброєю**. У рамках дослідження було зафіксовано дуже слабкі реакції на гендерну природу застосування вогнепальної зброї. Гендерно обумовлені проблеми здебільшого не вирішувалися і не визнавалися важливим політичним питанням, яке потребує належного вирішення. У стратегіях контролю за стрілецькою зброєю, як правило, не враховувався різний вплив на жінок і не з'ясувалося як домінуючі гендерні норми та розуміння маскуліності можуть стимулювати попит і формувати ризиковану поведінку. Недостатнє визнання гендерних відмінностей володіння, застосування та неправомірного застосування стрілецької зброї контрастувало з яскраво вираженим гендерним впливом стрілецької зброї. Відповідні законодавчі та політичні рамки були засновані на припущенні, що проблеми безпеки є загальними для всіх громадян, і можуть бути вирішені однаково, незалежно від статі, віку тощо. Це негативно позначилося на ефективності зусиль з контролю за стрілецькою зброєю, що проявляється у збереженні тенденцій неправомірного застосування вогнепальної зброї, наприклад, застосуванні вогнепальної зброї для феміциду статевого партнера або піддавання молодих чоловіків збройному насильству, як у ролі кривдників, так і в ролі жертв.

Дослідження також виявило декілька факторів, які призвели до витіснення гендерного компо-

ненту при розробці політики у сфері контролю за стрілецькою зброєю, як-от:

- **Недостатній рівень знань та низька обізнаність** представників директивних і політичних органів щодо гендерних аспектів застосування стрілецької зброї.
- **Недостатня представленість жінок**, жіночих НУО та фахівців з гендерної проблематики/експертів у сфері розробки політики, що перешкоджає розробці більш гендерно орієнтованих заходів з контролю за стрілецькою зброєю.
- **Відсутність даних із розбивкою за статтю та відсутність гендерного аналізу** робить невидимим яскраво виражений гендерний характер застосування стрілецької зброї, що призводить до приділення їй недостатньої уваги.

3.3 РОЗГЛЯД ГЕНДЕРНИХ АСПЕКТІВ

Спираючись на результати досліджень, підхід Координаційного інформаційного центру Південно-Східної та Східної Європи з контролю за стрілецькою зброєю та легкими озброєннями (SEESAC) до посилення гендерної орієнтованості заходів з контролю за СЗЛО ґрунтується на чотирьох взаємопов'язаних компонентах:

1. Розбудова спроможності установ, відповідальних за контроль за СЗЛО для застосування гендерного підходу у їхню діяльність;
2. Поглиблення знань про гендерні аспекти контролю за СЗЛО за допомогою досліджень та покращення доступу до даних із розбивкою за статтю;
3. Розширення участі жінок у розробці політики у сфері контролю за СЗЛО;
4. Підвищення обізнаності про зв'язки між гендером та застосуванням стрілецької зброї.

1. РОЗБУДОВА СПРОМОЖНОСТІ УСТАНОВ, ВІДПОВІДАЛЬНИХ ЗА КОНТРОЛЬ ЗА СЗЛО ДЛЯ ЗАСТОСУВАННЯ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ У ЇХНЮ ДІЯЛЬНІСТЬ

Координаційний інформаційний центр Південно-Східної та Східної Європи з контролю за стрілецькою зброєю та легкими озброєннями (SEESAC) впроваджує **Програму „Тренер з гендерних питань”** з метою зміцнення спроможності керівників комісій з питань СЗЛО щодо інтеграції гендерного компоненту у розробку політики у сфері контролю за СЗЛО. Програма „Тренер з гендерних питань” – це інноваційний підхід до покращення гендерної орієнтованості установ шляхом

розвитку компетенцій та сприяння прихильності вищого керівництва. Вона дає можливість керівникам комісій з питань СЗЛО стимулювати зміни у своїх установах і стати лідерами інтеграції гендерного компоненту у власну діяльність. Програма базується на індивідуальній роботі керівників комісій з питань СЗЛО з тренерами, включаючи довгострокову консультативну підтримку. Координаційний інформаційний центр Південно-Східної та Східної Європи з контролю за стрілецькою зброєю та легкими озброєннями (SEESAC) також проводить **навчальні курси з питань гендеру та застосування СЗЛО** та інтеграції гендерного компоненту у контроль за СЗЛО для представників комісій з питань СЗЛО та інших установ і організацій, які беруть участь у здійсненні контролю за СЗЛО. Таким чином SEESAC сприяє створенню сприятливого середовища для гендерно орієнтованої ініціативи.

Крім того, Координаційний інформаційний центр Південно-Східної та Східної Європи з контролю за стрілецькою зброєю та легкими озброєннями (SEESAC) розробив **практичний інструментарій**, спрямований на сприяння інтеграції гендерного компоненту у формування та реалізацію політики у сфері контролю за СЗЛО. Він має форму простого, зручного посібника для директивних органів і представлений у Розділі 4.

2. ПОГЛИБЛЕННЯ ЗНАНЬ ПРО ҐЕНДЕРНІ АСПЕКТИ КОНТРОЛЮ ЗА СЗЛО ЗА ДОПОМОГОЮ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОКРАЩЕННЯ ДОСТУПУ ДО ДАНИХ ІЗ РОЗБИВКОЮ ЗА СТАТТЮ

Усі дослідження та збори даних, здійснювані Координаційним інформаційним центром Південно-Східної та Східної Європи з контролю за стрілецькою зброєю та легкими озброєннями (SEESAC) в регіоні, спираються на гендерно орієнтовану методологію, яка сприяє підвищенню доступності даних з розбивкою за статтю та більш широкому висвітленню гендерного виміру контролю за СЗЛО. Прикладом таких ресурсів є:

- **Опитування щодо СЗЛО.** Мета опитувань була потрійною: визначення тенденцій розповсюдження СЗЛО, зокрема стосовно типу, кількості, володіння, реалізації, законної/незаконної торгівлі, виробництва та переміщення СЗЛО, визначення тенденцій стосовно впливу СЗЛО на громадян у Південно-Східній Європі, зокрема щодо інцидентів, пов'язаних із вогнепальною зброєю, та їх характеристик, та оцінка сприйняття громадськістю застосування та

володіння вогнепальною зброєю, насильства та безпеки суспільства. Усі дані, отримані у рамках цієї діяльності, були дезагреговані за статтю та віком і використані для розробки інших інформаційних матеріалів.

- Матеріали **„Гендер і стрілецька зброя: оперативні факти“** забезпечують докладний аналіз даних із розбивкою за статтю, які стосуються володіння, доступу, попиту на вогнепальну зброю та її впливу на жінок і чоловіків. Завдяки покращеному доступу до даних із розбивкою за статтю, матеріали спрямовані на підвищення рівня знань та обізнаності як професіоналів, так і широкої аудиторії щодо яскраво виражених гендерних аспектів у сфері стрілецької зброї. По кожній країні ПСЕ було розроблено окрему публікацію, яка містить гендерний профіль сфери стрілецької зброї в регіоні.
- **Гендерний аналіз законодавчих та політичних рамок, які стосуються контролю за стрілецькою зброєю.** У тісній співпраці з комісіями з питань СЗЛО, Координаційний інформаційний центр Південно-Східної та Східної Європи з контролю за стрілецькою зброєю та легкими озброєннями (SEESAC) ПРООН наразі проводить комплексний аналіз для оцінки гендерної орієнтованості законодавства і політики, визначення прогалин у реагуванні на законодавчому рівні та надання рекомендацій для органів влади щодо покращення гендерної орієнтованості.
- **Платформа моніторингу збройного насильства** відстежує інциденти, пов'язані із застосуванням вогнепальної зброї, які сталися в регіоні за період з 2014 року. Дані збираються щодня з репортажів місцевих ЗМІ, онлайн-пошукових систем та звітів державних установ про відповідні інциденти, пов'язані з переозброєнням, наявності. Усі отримані дані дезагреговані за статтю і віком. Крім того, Платформа фіксує дані про застосування вогнепальної зброї в контексті домашнього насильства.

Інші ресурси, присвячені гендерній проблематиці та СЗЛО доступні у спеціальному **розділі** вебсайту SEESAC.

3. РОЗШИРЕННЯ УЧАСТІ ЖІНОК У РОЗРОБЦІ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ КОНТРОЛЮ ЗА СЗЛО

Координаційний інформаційний центр Південно-Східної та Східної Європи з контролю за стрілецькою зброєю та легкими озброєннями (SEESAC) активно прагне забезпечити збалансовану участь жінок в усіх заходах, зосереджу-

ючись на ініціативах із розбудови спроможності та отриманні ними додаткового досвіду у сфері, де традиційно домінують чоловіки. SEESAC також підтримує налагодження співпраці між комісіями з питань СЗЛО та жіночими організаціями.

4. ПІДВИЩЕННЯ ОБІЗНАНОСТІ ПРО ЗВ'ЯЗКИ МІЖ ҐЕНДЕРОМ ТА ЗАСТОСУВАННЯМ СТРІЛЕЦЬКОЇ ЗБРОЇ

Як за допомогою цільових **кампаній**, так і за допомогою ґендерно орієнтованої присутності в мережі Інтернет на соціальних платформах Координаційний інформаційний центр Південно-Східної та Східної Європи з контролю за стрілецькою зброєю та легкими озброєннями (SEESAC) сприяє підвищенню обізнаності про зв'язки між ґендером і застосуванням стрілецької зброї, а також негативні наслідки її неправомірного застосування як для жінок, так і для чоловіків.

3.4 ЗМІНА ПАРАДИГМИ – У НАПРЯМКУ ДО ҐЕНДЕРОНО ОРІЄНТОВАНОГО КОНТРОЛЮ ЗА СТРІЛЕЦЬКОЮ ЗБРОЄЮ

Здійснення цих заходів, включаючи надання консультативної підтримки у разі потреби, сприяло значному підвищенню рівня компетентності та прихильності відповідних установ до інтеграції

ґендерного компоненту у контроль за стрілецькою зброєю. Триваючий перехід від рішень, в яких не враховувались ґендерні аспекти до все більш ґендерно орієнтованих рішень найбільш помітний у нещодавно прийнятих **стратегіях та планах дій** щодо реалізації **Дорожньої карти у сфері контролю з СЗЛО в країнах регіону Західних Балкан**. Ці стратегії нового покоління передбачають амбітні заходи, спрямовані на:

- вивчення зв'язків між вогнепальною зброєю та домашнім насильством;
- реагування на ґендерні аспекти попиту на вогнепальну зброю, її застосування та неправомірного застосування, включаючи зв'язки між маскулінністю та вогнепальною зброєю;
- розширення участі та представництва жінок у сфері контролю над озброєннями та
- покращення практики збору ґендерно орієнтованих даних;
- інтеграцію ґендерного компоненту у контроль за стрілецькою зброєю.

Для сприяння виконанню таких зобов'язань Координаційний інформаційний центр Південно-Східної та Східної Європи з контролю за стрілецькою зброєю та легкими озброєннями (SEESAC) надає комплексну технічну допомогу установам, відповідальним за контроль за стрілецькою зброєю.

4 ПРАКТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ҐЕНДЕРОНОГО ПІДХОДУ У ЗАКОНОДАВЧІ І ПОЛІТИЧНІ РАМКИ У СФЕРІ СЗЛО

Координаційний інформаційний центр Південно-Східної та Східної Європи з контролю за стрілецькою зброєю та легкими озброєннями (SEESAC) розробив практичний інструмент, який

має на меті сприяти інтеграції ґендерного компоненту у законодавчі і політичні рамки у сфері СЗЛО та допомогти у подоланні визначених проблем.

Мета цього інструменту полягає у наданні допомоги директивним органам для кращого визначення та врахування ґендерних аспектів попиту, застосування та неправомірного застосування вогнепальної зброї, і відтак сприяння зменшенню негативного впливу стрілецької зброї на жінок, чоловіків, дівчат і хлопців. Таким чином, буде підвищено ефективність заходів з контролю за стрілецькою зброєю, що призведе до відчутного покращення безпеки всіх громадян, жінок, чоловіків, дівчат і хлопців.

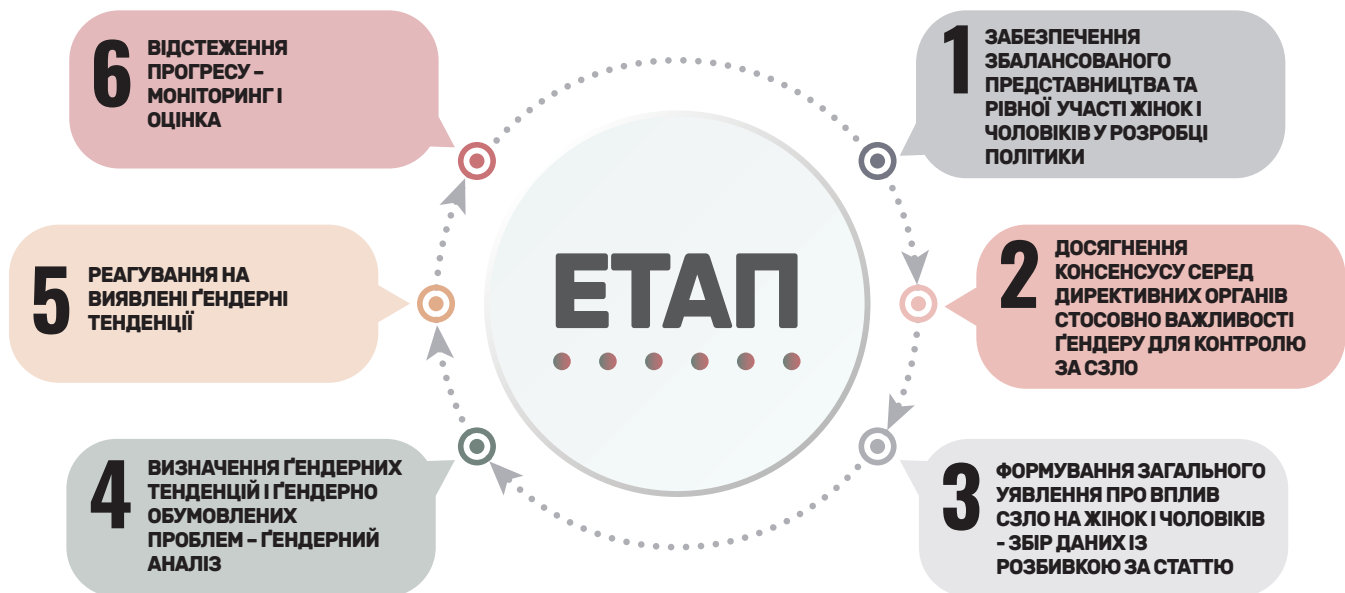
У запропонованому інструменті використовується широкий комплекс методологій і підходів і він спирається на деякі апробовані практики інтегра-

ції ґендерного компоненту у державну політику (JämStöd, 2007). Він також ґрунтується на широкому наборі інструментів, як-от контрольні списки, рекомендації щодо збору даних та методології ґендерного аналізу, зокрема метод 4R (Там само, стор. 47, ПРООН, 2008 р.). Не менш важливим є те, що він спирається на досвід роботи з установами із сектору безпеки та розуміння проблем, з якими вони стикаються під час розробки політики на основі фактичних даних.

До інтеграції ґендерного компоненту, для забезпечення її сталості, необхідно підходити страте-

гічно та з точки зору довгострокової перспективи. Вона має бути важливою складовою регулярного планування та розробки політики, спрямовувати повсякденну реалізацію, ефективно відстежуватися, а її наслідки та переваги для жінок, чоловіків, дівчат і хлопців повинні оцінюватися. Результати оцінки в подальшому використовуватимуться для нового політичного процесу, прокладаючи шлях до формування кращої та ефективнішої політики.

Вжиття зазначених нижче конкретних заходів сприятиме перетворенню зобов'язань щодо забезпечення ґендерної рівності у практичні заходи:

ЕТАП 1:

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБАЛАНСОВАНОГО ПРЕДСТАВНИЦТВА ТА ЕФЕКТИВНОЇ УЧАСТІ ЖІНОК У РОЗРОБЦІ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ

Повноцінна і рівноправна участь жінок і чоловіків є основною передумовою для розробки та реалізації політики у сфері контролю за СЗЛО, що заслуговує на довіру. Однак жінки традиційно були недостатньо представлені у сфері контролю за стрілецькою зброєю. Незбалансована участь жінок перешкоджає формулюванню різних точок зору та розробці більш ґендерно орієнтованих заходів контролю за СЗЛО. Водночас, залучення жінок, жіночих організацій, установ, які займаються питаннями ґендерної рівності та експертів з ґендерних питань сприятиме інтеграції ґендерного компоненту. Це привнесе різні точки зору та

розширить коло тем, які враховуються в політиці, а також гарантуватиме, що політика спиратиметься на досвід. Крім того, численні міжнародні конвенції та резолюції закликають до забезпечення збалансованої участі жінок у секторі безпеки загалом, і зокрема у сфері контролю за озброєннями. Активна участь жінок у процесах прийняття рішень щодо контролю за озброєннями та роззброєнням на всіх рівнях, і щодо усіх аспектів розв'язання конфліктів та розбудови миру прямо згадується в Резолюції РБ ООН 2122 (2013 р.) та Резолюції РБ ООН 2242 (2015 р.).

ЩО НЕОБХІДНО ЗРОБИТИ:

- ▶ Визначити фактори, які перешкоджають активному представництву жінок у розробці/реалізації політики у сфері контролю за СЗЛО;
- ▶ Запропонувати та реалізувати конкретні заходи для усунення цих факторів у рамках довгострокового стратегічного підходу;
- ▶ Розробити заходи та запровадити процедури для забезпечення збалансованого представництва жінок в органах, відповідальних за контроль за СЗЛО;
- ▶ Забезпечити можливість для жінок і чоловіків поділитися своїм досвідом в атмосфері поваги;
- ▶ Залучати та консультуватися з представниками жіночих організацій, агенцій з питань гендерної рівності та експертами з гендерних питань щодо розробки та реалізації політики у сфері контролю за СЗЛО.

ЕТАП 2:**ДОСЯГНЕННЯ КОНСЕНСУСУ СЕРЕД ДИРЕКТИВНИХ ОРГАНІВ СТОСОВНО ВАЖЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ҐЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗА СЗЛО**

Це відправна точка діяльності із забезпечення ґендерної рівності. Для забезпечення ефективного і сталого застосування ґендерного підходу у сфері контролю за СЗЛО необхідно створити певні передумови.

1. СПІЛЬНЕ РОЗУМІННЯ ҐЕНДЕРНИХ АСПЕКТІВ ЗАСТОСУВАННЯ СТІЛЕЦЬКОЇ ЗБРОЇ – НАВЧАННЯ З ҐЕНДЕРНИХ ПИТАНЬ

Спільне розуміння ролі, яку відіграє ґендер у формуванні різних аспектів застосування стрілецької

зброї та конкретних ризиків для жінок і чоловіків, є основною передумовою для ефективною та сталою інтеграції ґендерного компоненту у контроль за СЗЛО. Відтак необхідно забезпечити, щоб усі залучені зацікавлені сторони ділилися цими знаннями та пройшли підготовку з питань ґендерної рівності, застосування ґендерного підходу, ґендерного аналізу, ґендерно зумовленого насильства та зв'язків між ґендером і застосуванням стрілецької зброї, включаючи взаємодію між чоловічими нормами та попитом та неправомірним застосуванням вогнепальної зброї.

ПРИКЛАД 1: ПРОГРАМА „ТРЕНЕР З ҐЕНДЕРНИХ ПИТАНЬ”

Програма „Тренер з ґендерних питань” – це інноваційний підхід до покращення *ґендерної орієнтованості органів безпеки шляхом підвищення кваліфікації та сприяння прихильності вищого керівництва зазначених органів*. Програма була вперше реалізована у Швеції у 2007 році в контексті впровадження Резолюції РБ ООН 1325, як інноваційний підхід до *підвищення ґендерної орієнтованості установ шляхом розвитку компетенцій вищого керівництва та сприяння їх прихильності*².

² Детальний огляд Програми „Тренер з ґендерних питань” та її реалізації у Швеції наведено у: Dr. Louise Olsson and Capt. Anna Björsson, *Gender Training for Leaders: The Swedish Gender Coach Program*. Georgetown Institute for Women, Peace and Security Washington, 2017

Програма „Тренер з ґендерних питань” має на меті підвищення компетенції та покращення спроможності вищого керівництва органів безпеки щодо застосування ґендерного підходу у їхній роботі. Таким чином, *учасники зможуть стимулювати зміни у своїх установах і стати лідерами інтеграції ґендерного компоненту у власну діяльність.*

У 2015 році **Координаційний інформаційний центр Південно-Східної та Східної Європи з контролю за стрілецькою зброєю та легкими озброєннями (SEESAC) ПРООН** пілотував **Програму „Тренер з ґендерних питань” у рамках Проекту „Посилення регіонального співробітництва із застосування ґендерного підходу у рамках реформи сектору безпеки в регіоні Західних Балкан”** у співпраці з Міністерством оборони Чорногорії. У Програмі взяв участь офіцер Збройних сил Чорногорії (ЗСЧ) – начальник сектору людських ресурсів Головного управління персоналу Генерального штабу.

Спираючись на цей досвід, у 2017 році **Програма „Тренер з ґендерних питань” була ініційована для посилення спроможності керівників комісій з питань стрілецької зброї та легких озброєнь (СЗЛО)** у Чорногорії, Боснії і Герцеговині та Албанії з метою інтегрування **ґендерного компоненту у розробку політики у сфері контролю за СЗЛО**. У 2019 році Програма була додатково розширена для надання підтримки Генеральному інспектору Міноборони Боснії і Герцеговини та Керівнику відділу кадрів Міноборони Чорногорії.

Програма „Тренер з ґендерних питань” базується на **індивідуальній роботі представників відповідних установ з тренерами** і включає в себе **регулярні, індивідуальні, неформальні зустрічі та консультації**. Під час таких неформальних навчальних занять обговорюється широкий спектр тем, як-от основні ґендерні концепції, стереотипи, упередження та ґендерна дискримінація, насильство щодо жінок, роль чоловіків у просуванні ґендерної рівності тощо. Індивідуальні програми навчання розроблені для задоволення потреб кожного окремого учасника. За підтримки тренера учасники розробляють **індивідуальні плани дій (проекти)**, спрямовані на просування ґендерної рівності у їхній роботі шляхом виконання конкретної діяльності.

Програма „Тренер з ґендерних питань” іноді також включає підготовку з ґендерних питань для персоналу, який щоденно співпрацює з тренером, для сприяння створенню інституційного середовища для просування ґендерної рівності.

Реалізація Програми „Тренер з ґендерних питань” в Південно-Східній Європі продемонструвала її трансформаційний потенціал. Учасники ініціювали широкий спектр заходів, пов’язаних із ґендерною проблематикою, як-от розробка плану діяльності з підвищення обізнаності з ґендерних питань у збройних силах, сприяли інтеграції ґендерно орієнтованих заходів у стратегії контролю за СЗЛО або ініціювали співпрацю з жіночими організаціями та агенціями з питань ґендерної рівності.

Щоб забезпечити таку спроможність Програма „Тренер з ґендерних питань” повинна бути чітко пов’язана із ширшими ініціативами щодо забезпечення ґендерної рівності, тоді як підтримка повинна надаватися учасникам у довгостроковій перспективі та включати численні заходи із розбудови спроможності.

2. АКТУАЛЬНІСТЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ҐЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗА СТРІЛЕЦЬКОЮ ЗБРОЄЮ

Інтеграція ґендерного компоненту в контроль за СЗЛО – це не просто підрахунок жінок і чоловіків, дівчат і хлопців, це використання ґендерної статистики для виявлення та реагування на ризики, обумовлені ґендерними факторами, з якими стикаються жінки і чоловіки у сфері стрілецької зброї. Застосування ґендерного підходу в рамках усіх циклів контролю за СЗЛО покращує розуміння складності проблеми і, отже, дає змогу створити більш відповідну й ефективну політику, яка краще реагує на наявні виклики.

3. ОФІЦІЙНІ ЗОБОВ’ЯЗАННЯ

У контексті контролю за стрілецькою зброєю мають бути офіційні зобов’язання щодо покращення забезпечення ґендерної рівності. Цього можна досягти шляхом включення чіткої заяви про те, як буде інтегровано ґендерний компонент, до директивного документу, наприклад, стратегії контролю за стрілецькою зброєю, і які ресурси будуть на це виділені.

ПРИКЛАД 2: ВКЛЮЧЕННЯ ОФІЦІЙНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ҐЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У СТРАТЕГІЮ КОНТРОЛЮ ЗА СЗЛО БОСНІЇ І ГЕРЦЕГОВИНИ

У Стратегії контролю за стрілецькою зброєю і легкими озброєннями Боснії і Герцеговини на період 2021-2024 років³ чітко визнається особлива важливість інтеграції ґендерного компоненту у контроль за озброєннями для врахування ґендерних тенденцій володіння, застосування та неправомірного застосування вогнепальної зброї. У Стратегії наголошується, що ґендерний компонент відіграє важливу роль у розумінні розповсюдження вогнепальної зброї та попиту на неї, а також у поясненні конкретних ризиків, з якими стикаються жінки і чоловіки у зв'язку з неправомірним застосуванням вогнепальної зброї. У Стратегії також підкреслюється поширене неправомірне застосування вогнепальної зброї в контексті домашнього насильства та насильства з боку статевого партнера і зазначається, що існуючі заходи та практики у сфері контролю за вогнепальною зброєю недостатньо враховують ризики неправомірного застосування вогнепальної зброї в цьому контексті. Крім того, підкреслюється, що неправомірне застосування вогнепальної зброї має яскравий ґендерний вимір і чоловіки становлять переважну більшість винуватців інцидентів, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї.

Стратегія містить зобов'язання, які передбачають, що відповідні установи повинні інтегрувати ґендерний компонент у заходи з контролю за СЗЛО, при цьому особливе значення повинно приділятися запобіганню застосування вогнепальної зброї в контексті домашнього насильства, запобіганню неправомірного застосування вогнепальної зброї, розбудові спроможності установ щодо розробки та впровадження ґендерно орієнтованих заходів, а також розширенню участі жінок у контролі за СЗЛО.

³ Стратегія була прийнята 24 лютого 2021 р.

ЩО НЕОБХІДНО ЗРОБИТИ:

- ▶ Організувати навчання з питань ґендерної рівності, ґендерних аспектів застосування стрілецької зброї, ґендерного аналізу, застосування ґендерного підходу, насильства щодо жінок та ґендерно зумовленого насильства, зв'язків між маскулінністю та стрілецькою зброєю;
- ▶ Забезпечити збалансовану участь жінок і чоловіків у навчанні;
- ▶ Ознайомити зацікавлені сторони із законами та політикою, а також міжнародними стандартами і зобов'язаннями щодо забезпечення ґендерної рівності;
- ▶ Запропонувати процедури для забезпечення повноцінної та рівноправної участі жінок в роботі органів, відповідальних за контроль за стрілецькою зброєю (як-от комісій з питань СЗЛО). Визначити це у відповідних регламентах роботи;
- ▶ Обмінятися досвідом з колегами з інших установ, які вже розпочали роботу у цій сфері;
- ▶ Залучити представників механізмів забезпечення ґендерної рівності, жіночих організацій та фахівців з ґендерної проблематики до розробки політики та обговорень стосовно контролю за стрілецькою зброєю;
- ▶ Визначити потреби для подальшого просування ґендерної рівності – яка підтримка потрібна для ефективного інтегрування ґендерного компоненту в контроль за стрілецькою зброєю?

Щоб повністю зрозуміти ґендерні аспекти застосування стрілецької зброї, необхідно також розуміти, як ґендер пов'язаний з іншими характеристиками, як-от вік, раса, етнічна приналежність,

інвалідність, місце проживання (міська/сільська місцевість).

У таблиці нижче наведено приклад даних, дезагрегованих за статтю і віком.

ПРИКЛАД 2. ДАНІ ПРО СТАТЬ І ВІК

Винуватці інцидентів, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї за статтю і віком	Жінки	Чоловіки
15-29		
30-44		
45-60		
60+		

Жертви інцидентів, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї за статтю і віком	Жінки	Чоловіки
15-29		
30-44		
45-60		
60+		

У деяких випадках використовуватимуться дані, які не стосуються безпосередньо жінок і чоловіків, але пов'язані з ґендерно обумовленими проблемами, як-от насильство щодо жінок, насильство з боку статевого партнера та домашнє насильство. Наприклад, такі дані можуть включати інформа-

цію про інституційне реагування на домашнє насильство, як-от кількість заяв, відхилених через підстави, пов'язані з домашнім насильством, як показано в Прикладі 3.

ПРИКЛАД 3. КІЛЬКІСТЬ ЗАЯВ, ВІДХИЛЕНИХ ЧЕРЕЗ ПІДСТАВИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ

	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Кількість відхилених заяв на придбання вогнепальної зброї					
Кількість заяв, відхилених через підстави, пов'язані з домашнім насильством					

Під час збору даних важливо відображати не лише наявні дані, а й дані, яких не вистачає, визначати причини відсутності даних та шляхи покращення їх доступності.

ЩО НЕОБХІДНО ЗРОБИТИ:

- ▶ Визначити, які дані необхідно збирати;
- ▶ Визначити джерела інформації та збирати дезагреговані за статтю дані про жертв і винуватців інцидентів, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї, власників вогнепальної зброї тощо;
- ▶ За потреби використовувати також інші джерела даних із розбивкою за статтю (бази даних та доповіді державних органів, міжнародних організацій, організацій громадянського суспільства тощо);
- ▶ Визначити прогалини в наявності даних, обговорити існуючі проблеми і спланувати їх вирішення;
- ▶ Організувати навчання з ґендерних питань для осіб, відповідальних за збір даних.

ПРИКЛАД 2: МАТЕРІАЛИ „ҐЕНДЕР І СТРІЛЕЦЬКА ЗБРОЯ: ОПЕРАТИВНІ ФАКТИ“

Матеріали „Ґендер і стрілецька зброя: оперативні факти“, опубліковані Координаційним інформаційним центром Південно-Східної та Східної Європи з контролю за стрілецькою зброєю та легкими озброєннями (SEESAC), забезпечують докладний аналіз даних із розбивкою за статтю, які стосуються володіння, доступу, попиту на вог-

непальну зброю та її впливу на жінок і чоловіків, включаючи неправомірне застосування вогнепальної зброї в контексті домашнього насильства та самогубств. Завдяки покращеному доступу до даних із розбивкою за статтю, матеріали спрямовані на підвищення рівня знань та обізнаності як професіоналів, так і широкої аудиторії щодо яскраво виражених ґендерних аспектів у сфері стрілецької зброї. Крім того, вони забезпечують директивним органам простий у використанні інструмент для розробки політики на основі фактичних даних та запровадження ґендерного підходу в законодавство та політику у сфері контролю за стрілецькою зброєю та легкими озброєннями. Крім матеріалів для кожної країни регіону Західних Балкан, також було підготовлено дві тематичні публікації – „Неправомірне застосування вогнепальної зброї в контексті домашнього насильства“ та „Чоловіки і вогнепальна зброя в Південно-Східній Європі“.

ЕТАП 4:

ВИЗНАЧЕННЯ ҐЕНДЕРНИХ ТЕНДЕНЦІЙ І ҐЕНДЕРНО ОБУМОВЛЕНИХ ПРОБЛЕМ – ҐЕНДЕРНИЙ АНАЛІЗ

Було розроблено широкий набір практичних методів, як-от посібники, контрольні списки та інструкції з ґендерного аналізу, який є загальнодоступним⁴. Передумовою ґрунтовного аналізу забезпечення ґендерної рівності є глибоке розуміння ґендерної структури суспільства й ґендерних відносин між жінками і чоловіками. Необхідно дослідити ґендерні відмінності та визначити конкретні ґендерно обумовлені ризики та проблеми. Знов-таки, залучення експертів з ґендерних пи-

тань, жіночих організацій та механізмів забезпечення ґендерної рівності сприятиме процесу й розробці практичних рішень для виявлених проблем.

Тому необхідно включити зібрані дані в ситуаційний аналіз, забезпечуючи використання його результатів при формуванні висновків.

⁴ UNDP. 2007. Gender Mainstreaming in Practice: A Toolkit. Bratislava: UNDP Regional Bureau for Europe and the Commonwealth of Independent States; JämStöd. 2007. Gender Mainstreaming Manual. A Book of Practical Methods from the Swedish Gender Mainstreaming Support Committee. Stockholm: Swedish Government Official Reports; UNDP.2001. Gender in Development Programme. Learning and Information Pack: Gender Analysis. New York: UNDP Learning Resources Centre;

Цей етап складається з двох взаємопов'язаних етапів. Перший етап, заснований на наявних даних, спрямований на виявлення переважаючих ґендерних тенденцій і надання відповіді на запитання:

А. ЯКІ ҐЕНДЕРНІ ТЕНДЕНЦІЇ МИ БАЧИМО?

Збір даних із розбивкою за статтю дає змогу виявити домінуючі ґендерні тенденції. Ґендерні тенденції повинні мати просте визначення.

Прикладом виявлених ґендерних тенденцій є такі:

- Чоловіки становлять переважну більшість винуватців інцидентів, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї.
- Чоловіки становлять більшість жертв інцидентів, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї.
- Чоловіки становлять абсолютну більшість власників вогнепальної зброї.
- Жінки майже не вчиняють неправомірного застосування вогнепальної зброї.
- Жінки набагато частіше стають жертвами, ніж винуватцями інцидентів, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї.

- Жінки непропорційно більшою мірою страждають від застосування вогнепальної зброї в контексті домашнього насильства та насильства з боку статевого партнера.
- Молоді чоловіки становлять більшість винуватців і жертв збройного насильства.
- У видачі дозволів на вогнепальну зброю майже ніколи не відмовляють через підстави, пов'язані з домашнім насильством.
- Жінки меншою мірою, ніж чоловіки, представлені в установах, відповідальних за контроль за стрілецькою зброєю.

Після цього етапу стає очевидним, що контроль за стрілецькою зброєю має яскраво виражений ґендерний характер і що зазначені численні ґендерні проблеми необхідно вирішувати належним чином.

В. ЧОМУ У НАС ІСНУЮТЬ ТАКІ ҐЕНДЕРНІ ТЕНДЕНЦІЇ?

Другий етап – аналіз виявлених тенденцій, їх обговорення та спроба визначити їх причини. По суті, йдеться про запитання, чому так склалося? На цьому етапі можуть бути визначені потреби в додаткових дослідженнях.

ПРИКЛАД 1.

Ґендерна тенденція: У видачі дозволів на вогнепальну зброю рідко відмовляють через підстави, пов'язані з домашнім насильством.

Чому так склалося?

Як регулюється затвердження дозволів на вогнепальну зброю для цивільних осіб на законодавчому рівні? Якими є законодавчо встановлені вимоги для придбання вогнепальної зброї? Чи в законодавстві, яке регулює затвердження дозволів на вогнепальну зброю, домашнє насильство вважається підставою для відхилення заяв на отримання дозволу на вогнепальну зброю? Чи передбачає відповідне законодавство перевірку біографічних даних/благонадійності у рамках процедури затвердження дозволу? Чи перевіряються, і якщо так, яким чином перевіряються біографічні дані за наявності досвіду домашнього насильства? Чи включає перевірка біографічних даних, зокрема, співбесіду з нинішніми та колишніми партнерами та іншими родичами? Чи пройшли компетентні співробітники поліції відповідну підготовку з питань ознак домашнього насильства?

Наприклад, дані, зібрані Координаційним інформаційним центром Південно-Східної та Східної Європи з контролю за стрілецькою зброєю та легкими озброєннями (SEESAC) у співпраці з комісіями з питань СЗЛО у Південно-Східній Європі, вказують на те, що домашнє насильство рідко слугує підставою для обмеження отримання дозволів на вогнепальну зброю. Наприклад, у Південно-Східній Європі у 2012-2016 рр. лише 8,5% дозволів були відкликани через підстави, пов'язані з домашнім насильством. Той факт, що домашнє насильство становить лише невелику частку підстав для відмови у видачі дозволу на вогнепальну зброю, може бути показовим і вимагає подальшого дослідження і, врешті-решт, перегляду чинного законодавства та практик, пов'язаних із затвердженням дозволів, включаючи перевірку біографічних даних.

Залучення фахівців з ґендерних питань матиме вирішальне значення для визначення основних

причин, які слід усунути за допомогою відповідних заходів.

ПРИКЛАД 2.

Ґендерна тенденція: *Молоді чоловіки становлять більшість кривдників і жертв збройного насильства.*

Чому так склалося?

На цьому етапі дуже важливо ставити питання. Чи є додаткові дані про молодих чоловіків, які вчинили насильство, пов'язане з вогнепальною зброєю? До якого виду насильства найчастіше причетні молоді чоловіки (кримінального, організованої злочинності, молодіжних злочинних угруповань, насильства в школі, домашнього насильства, насильства з боку статевого партнера тощо)? Чи є дані про їхній соціально-економічний статус? Чи існує ґендерна обумовленість, яка змушує молодих чоловіків вдаватися до насильства, пов'язаного із застосуванням вогнепальної зброї? Чи можуть певні конкретні ґендерні ролі або ґендерні норми маскулінності стимулювати попит на вогнепальну зброю та формувати ризиковану поведінку? Чи проводилась профілактична робота з молодими чоловіками?

Дослідження показують, що насильство із застосуванням стрілецької зброї часто сприймається молодими чоловіками як засіб досягнення соціального та економічного статусу, на який вони, на їхню думку, заслуговують. Тому стрілецька зброя може бути особливо привабливою для молодих чоловіків, оскільки вони часто асоціюють зброю з гордістю, маскулінністю та підвищеним соціаль-

ним статусом, що може бути „яскравим символом влади для маргіналізованих молодих чоловіків” (Bevan and Florquin, 2006).

Дослідження, проведене Координаційним інформаційним центром Південно-Східної та Східної Європи з контролю за стрілецькою зброєю та легкими озброєннями (SEESAC) ПРООН, показує, що чоловіки віком від 16 до 24 років значно частіше, ніж чоловіки інших вікових груп, повідомляють, що мали досвід застосування вогнепальної зброї минулого року. Мізерні дані також вказують на те, що в певних контекстах вогнепальна зброя може відігравати роль в обрядах ініціації. Дослідження, присвячене культурі застосування вогнепальної зброї в Південно-Східній Європі, також містить окремі дані щодо ролі вогнепальної зброї для молодих правопорушників, особливо з точки зору влади, які вбачають зброю інструментом для „збереження статусу людини, яку треба боятися, а не якій кидати виклик” (SEESAC, 2007). У зв'язку з цим слід також враховувати роль ЗМІ у підтримці ризикованої поведінки, а також інші фактори, які сприяють відтворенню домінуючих ґендерних режимів. З точки зору політичного реагування на зазначену проблему, нещодавно були опубліковані звіти, які дозволяють відстежувати нові практики, пов'язані з результатами реалізації конкретних програм щодо зменшення насильства, пов'язаного з вогнепальною зброєю серед молодих чоловіків (Abt and Winship, 2016).

ЩО НЕОБХІДНО ЗРОБИТИ:

- ▶ На основі зібраних даних визначити та сформулювати ґендерні тенденції;
- ▶ Ініціювати обговорення цих тенденцій з установами, відповідальними за контроль за СЗЛО;
- ▶ Забезпечити консультації з експертами з ґендерних питань. Їхня участь має вирішальне значення для виявлення проблем;
- ▶ Використати наявні аналізи та звіти.

ЕТАП 5:

РЕАГУВАННЯ НА ВИЯВЛЕНІ ҐЕНДЕРНІ ТЕНДЕНЦІЇ – ПРОПОНУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАХОДІВ ТА ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ

На цьому етапі необхідно запропонувати рішення та розробити політичні заходи реагування на виявлені ґендерні проблеми:

- необхідно визначити ґендерно орієнтовані цілі й завдання;
- необхідно запропонувати практичні заходи на основі ґендерного аналізу;
- розробити заходи для задоволення потреб як жінок, так і чоловіків у сфері безпеки, а також подолання ризиків, з якими вони стикаються.

Ключові питання: що ваша установа може зробити для вирішення цих проблем у межах свого мандату? Що можна зробити за допомогою стратегій та законодавства у сфері контролю за СЗЛО відповідно до висновків з попереднього етапу? Як робота вашої установи пов'язана з виявленими тенденціями? Використовуйте ці питання для розробки практичних пропозицій.

ПРИКЛАД 1: У ВИДАЧІ ДОЗВОЛІВ НА ВОГНЕПАЛЬНУ ЗБРОЮ РІДКО ВІДМОВЛЯЮТЬ ЧЕРЕЗ ПІДСТАВИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ.

Що можна зробити?

- Провести аналіз випадків домашнього насильства та вбивств, скоєних статевим партнером, виявити тенденції щодо застосування вогнепальної зброї, зафіксувати прогалини в інституційному реагуванні;
- Провести аналіз процедури затвердження дозволів на вогнепальну зброю з точки зору запобігання застосуванню вогнепальної зброї в контексті домашнього насильства;
- На підставі аналізу запропонувати необхідний перегляд процедури затвердження дозволів та покращення перевірки біографічних даних (наприклад, запропонувати стандартні операційні процедури для запровадження обов'язкового повідомлення дружини/чоловіка (нинішніх і колишніх за останні два роки) про подану заяву на отримання дозволу на вогнепальну зброю; врегулювати обов'язковість співбесіди з нинішніми й колишніми партнерами заявників на отримання дозволу на вогнепальну зброю);
- Організувати навчання з питань домашнього насильства для співробітників поліції, які затверджують видачу дозволів;
- Розробити кампанії з підвищення обізнаності щодо ризиків неправомірного застосування вогнепальної зброї в побуті.

ПРИКЛАД 2. МОЛОДІ ЧОЛОВІКИ СТАНОВЛЯТЬ БІЛЬШІСТЬ КРИВДНИКІВ І ЖЕРТВ ІНЦИДЕНТІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ.

Що ми можемо зробити?

- Провести дослідження інцидентів, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї, за участю молодих чоловіків та визначити конкретні фактори ризику;
- Узагальнити приклади програм, спрямованих на зменшення насильства, пов'язаного з вогнепальною зброєю, серед молодих чоловіків;
- Розробити та розпочати кампанію, присвячену ризикам неправомірного застосування вогнепальної зброї, орієнтовану на молодих чоловіків;
- Розробити програмну пропозицію щодо подолання впливу збройного насильства на молодих чоловіків;
- Пілотувати програми запобігання для молодих чоловіків.

ЩО НЕОБХІДНО ЗРОБИТИ:

- ▶ Ініціювати обговорення ґендерних тенденцій з установами, відповідальними за контроль за стрілецькою зброєю;
- ▶ Забезпечити консультації з експертами з ґендерних питань, оскільки їхня участь має вирішальне значення для виявлення проблем;
- ▶ Запропонувати конкретні заходи для подолання виявлених ґендерних тенденцій;
- ▶ Забезпечити бюджет для реалізації.

ЕТАП 6:

ВІДСТЕЖЕННЯ ПРОГРЕСУ – МОНІТОРИНГ І ОЦІНКА

Моніторинг і оцінка реалізованих заходів з контролю за СЗЛО повинні дозволяти регулярно відстежувати, чи такі заходи є ефективними як для жінок, так і для чоловіків, і чи були враховані конкретні ризики, з якими стикаються жінки, чоловіки, дівчата і хлопці у сфері стрілецької зброї.

Існує кілька важливих аспектів забезпечення ґендерно орієнтованих моніторингу й оцінки:

Це дозволяє відстежувати, наскільки виконуються зобов'язання щодо забезпечення збалансованої участі жінок і чоловіків. Якщо показники демонструють, що така участь не забезпечується, можуть бути вжиті додаткові заходи, як-от забезпечення орієнтованості на більшу кількість жінок або вивчення факторів, які перешкоджають участі жінок.

1. Забезпечення того, щоб усі показники, які стосуються окремих осіб, були дезагреговані за статтю.

Наприклад, замість:

Кількість учасників тренінгу з питань міжнародних стандартів у сфері стрілецької зброї,

Показник повинен бути:

Кількість жінок і чоловіків, які беруть участь у тренінгу з питань міжнародних стандартів у сфері стрілецької зброї.

2. Забезпечення відстеження реалізації конкретних заходів, пов'язаних із гендерною проблематикою, запланованих на попередньому етапі.

Наприклад, якщо запланованим заходом є:

Розробка та прийняття стандартних операційних процедур перевірки біографічних даних для подолання ризиків, пов'язаних із домашнім насильством,

Показник може бути:

Розроблені і впроваджені стандартні операційні процедури перевірки біографічних даних.

Або

Якщо заходом є кампанія, присвячена ризикам неправомірного застосування вогнепальної зброї, орієнтована на молодих чоловіків,

Показник може бути:

Проведена кампанія щодо ризиків неправомірного застосування вогнепальної зброї, орієнтована на молодих чоловіків.

3. Розробка гендерно орієнтованих показників досягнення кінцевих результатів

З точки зору оцінки важливо визначити, чи було досягнуто мети – підвищення безпеки всіх громадян, жінок і чоловіків, дівчат і хлопців. Визначення цього є складним завданням і вимагає набору

показників, які, відповідно, повинні бути дезагREGOVANІ за статтю. Така розбивка підтвердить, що потреби як жінок, так і чоловіків були враховані, і забезпечить надання чітких рекомендацій щодо подальших дій. Знов-таки, залучення експертів з гендерних питань під час планування оцінки сприятиме досягненню цього.

ПРИКЛАД

Гендерно орієнтовані показники підвищення безпеки як для жінок, так і для чоловіків повинні включати:

- Кількість жінок і чоловіків – жертв інцидентів, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї;
- Кількість жінок і чоловіків – жертв насильства з боку статевого партнера, вчиненого із застосуванням вогнепальної зброї;
- Кількість випадків застосування вогнепальної зброї, скоєних молодими чоловіками;
- Висновки моніторингу і оцінки повинні забезпечувати чіткі рекомендації щодо підвищення гендерної орієнтованості заходів з контролю за СЗЛО. Вони повинні вказувати на те, що було зроблено належним чином, а також на те, що потребує покращення. Нарешті, висновки оцінки повинні бути обговорені з іншими зацікавленими сторонами для забезпечення матеріалів для нового політичного процесу.

ЩО НЕОБХІДНО ЗРОБИТИ:

- ▶ Залучити зацікавлені сторони, які спеціалізуються на гендерній проблематиці, до планування моніторингу і оцінки;
- ▶ Забезпечити, щоб показники моніторингу і оцінки були дезагREGOVANІ за статтю та відображали наслідки впровадження законодавства/політики як для жінок, так і для чоловіків;
- ▶ Визначити конкретні показники для відстеження реалізації діяльності, пов'язаної з гендерною проблематикою;
- ▶ Представити оцінку та обговорити результати з відповідними зацікавленими сторонами;
- ▶ Обговорити, чи реалізовані заходи були ефективними як для жінок, так і для чоловіків. Якщо так, визначити практики, які слід розширити. Якщо ні, зафіксувати основні проблеми та запропонувати зміни, щоб гарантувати, що заходи з контролю за СЗЛО однаково задовольнятимуть потреби жінок і чоловіків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

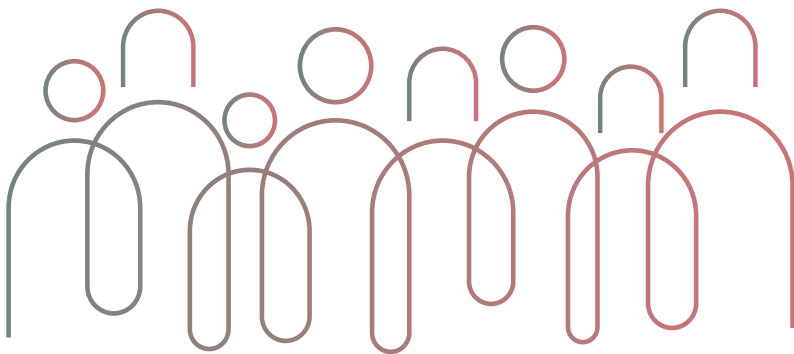
- Abt, Thomas and Winship, Christopher. 2016. **What Works in Reducing Community Violence: A Meta-Review and Field Study for the Northern Triangle**. Washington, DC: United States Agency for International Development.
- Acheson, Ray. 2015. **Women, Weapons, and War: A Gendered Critique of Multilateral Instruments**. Reaching Critical Will of the Women's International League for Peace and Freedom.
- Alvazzi del Frate, Anna. 2011. **When the Victim Is a Woman**. In Geneva Declaration Secretariat. *Global Burden of Armed Violence: Lethal Encounters*. Cambridge: Cambridge University.
- Amnesty International, the International Action Network on Small Arms (IANSA) and Oxfam International. 2005. **The Impact of Guns on Women's Lives**. Oxford: The Alden Press.
- Bastick, Megan and Valasek Kristin. 2014. **Converging Agendas: Women, peace, security, and small arms**. In *Small Arms Survey 2014: Women and Guns*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bevan, James and Nicholas Florquin. 2006. **Few options but the gun: Angry young men**. In *Small Arms Survey 2006: Unfinished Business*. Geneva: Small Arms Survey
- Blagojević, Marina. 2009. **Muški ideniteti i nasilje na Balkanu**. *Zeničke sveske, Časopis za društvenu fenomenologiju i kulturnu dijalogiku*. Issue No: 17.
- Campbell, Jacquelyn, PhD, RN, Daniel Webster, ScD, MPH, Jane Koziol-McLain, PhD, RN, Carolyn Block, PhD, Doris Campbell, PhD, RN, Mary Ann Curry, PhD, RN, Faye Gary, PhD, RN, Nancy Glass, PhD, MPH, RN, Judith McFarlane, PhD, RN, Carolyn Sachs, MD, MPH, Phyllis Sharps, PhD, RN, Yvonne Ulrich, PhD, RN, Susan A. Wilt, DrPH, Jennifer Manganello, PhD, MPH, Xiao Xu, PhD, RN, Janet Schollenberger, MHS, Victoria Frye, MPH, and Kathryn Laughon, MPH C. 2003. **Risk Factors for Femicide in Abusive Relationships: Results from a Multisite Case Control Study**. In *American Journal of Public Health*, Vol 93, No. 7.
- Carapic, Jovana. 2014. **Handgun Ownership and Armed Violence in the Western Balkans**, *Issue Brief No. 4*. Geneva: Small Arms Survey, Graduate Institute of International and Development Studies, Geneva.
- Connell, Raewyn and James W. Messerschmidt. 2005. **Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept**. *Gender and Society*, Vol. 19 No. 6.
- Connell, W. Robert. 2000. **Arms and the Man: Using the New Research on Masculinity to Understand Violence and Promote Peace in the Contemporary World**. In *Male Roles, Masculinities and Violence: A Culture of Peace Perspective*, edited by Ingeborg Brines, Robert Connell and Ingrid Edie. Paris: UNESCO.
- Cukier, Wendy and James Cairns. 2009. 'Gender, Attitudes and the Regulation of Small Arms: Implications for Action'. In *Sexed Pistols: The Gendered Impacts of Small Arms and Light Weapon*, edited by Vanessa Farr, Henri Myrntinen and Albrecht Schnabe. Tokyo: United Nations University Press.
- Cukier, Wendy and Alison Kooistra and Mark Anto. 2002. 'Gendered Perspectives on Small Arms Proliferation and Misuse'. In *Gender Perspectives on Small Arms and Light Weapons: Regional and International Concerns*, edited by **Vanessa A. Farr and Kiflemariam Gebre-Wold (eds.)**. Bonn: Bonn International Centre for Conversion.
- Dokmanović. Mirjana. 2007. **Firearms Possession and Domestic Violence in the Western Balkans: A Comparative Study of Legislation and Implementation Mechanisms**. Belgrade: SEESAC.
- Duquet, Nils and Maarten Van Alstein. 2015. **Firearms and Violent Deaths in Europe**. Brussels: Flemish Peace Institute.
- Dziewanski. Dariusz, Emile LeBrun, and Mihaela Racovita. 2014. **In War and Peace: Violence against Women and Girls**. In Chapter 1: *Small Arms Survey 2014: Women and Guns*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Farr, Vanessa A. and Kiflemariam Gebre-Wold (eds.). 2002. **Gender Perspectives on Small Arms and Light Weapons: Regional and International Concerns**. Bonn: Bonn International Centre for Conversion.

- Farr, Vanessa A. 2002. **A Gendered Analysis of International Agreements on Small Arms and Light Weapons**. In *Gender Perspectives on Small Arms and Light Weapons: Regional and International Concerns*, edited by Vanessa A. and Kiflemariam Gebre-Wold (eds.). Bonn: Bonn International Centre for Conversion.
- Farr Vanessa. 2006. **Gender Analysis as a tool for multilateral negotiators in the small arms context**. In *Disarmament as Humanitarian Action: From Perspective to Practice*, edited by John Borrie and Vanessa Martin Randin. Geneva: UNIDIR (United Nations Institute for Disarmament Research Geneva).
- Geneva Declaration Secretariat. 2015. **Global Burden of Armed Violence 2015: Every Body Counts**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hearn, Jeff. 1999. *The Violence of Men: Men Doing, Talking and Responding to Violence against Known Women*. 7th International Interdisciplinary Congress on Women, GenDerations, June 20-26, 1999.
- Hearn, Jeff and Keith Pringle. 2006. *European Perspectives on Men and Masculinities National and Transnational Approaches*. New York: Palgrave Macmillan.
- Hemenway, David and Matthew Miller. 2000. **Firearm Availability and Homicide Rates across 26 High-Income Countries**. In *Journal of Trauma, Injury, Infection and Critical Care*, v 49, #6 (2000).
- JämStöd. 2007. **Gender Mainstreaming Manual. A Book of Practical Methods from the Swedish Gender Mainstreaming Support Committee**. Stockholm: Swedish Government Official Reports.
- Krkeljić. Ljiljana. 2007. **Small Arms and Gender Based Violence in Montenegro**. Podgorica: UNDP Montenegro.
- Giffords Law Centre to Prevent Gun Violence. **Domestic Violence and Firearms**.
- Mankowski, Eric. 2013. **'Antecedents to Gun Violence: Gender and Culture'**. In *Gun violence: Prediction, Prevention, and Policy*. American Psychological Association.
- Page, Ella. 2009. **Men, Masculinity and Guns: Can We Break the Link?**. IANSA.
- Pytlak Allison, 2019. **Converging Agendas: Global Norms on Gender, Small Arms, and Development** p. 28 in LeBrun (ed.). 2019. *Gender-responsive Small Arms Control: A Practical Guide*. Geneva: Small Arms Survey.
- Racovita, Michaela. 2015. **Lethal Violence against Women and Girls**. In *Geneva Declaration Secretariat, Global Burden of Armed Violence 2015: Every Body Counts*. Cambridge: Cambridge University.
- Renata Hessmann Dalaqua, Kjølv Egeland, Torbjørn Graff Hugo. 2019. **Still Behind the Curve**. Geneva, Switzerland: UNIDIR.
- Salama, Hana and Bjertén-Günther, Emma. 2021. **Women Managing Weapons: Perspectives for Increasing Women's Meaningful Participation in Weapons and Ammunition Management**. Geneva, Switzerland: United Nations Institute for Disarmament Research.
- SAS (Small Arms Survey). 2014a. *Small Arms Survey: Women and Guns*. Cambridge: Cambridge University Press.
- SAS (Small Arms Survey). 2014b. **Women and Gun Ownership**. Geneva: Small Arms Survey.
- Schroeder, Emily, Vanessa Farr and Albrecht Schnabel. 2005. **Gender Awareness in Research on Small Arms and Light Weapons: A Preliminary Report**. Bern: Swisspeace.
- SEESAC. 2006. **The Rifle has the Devil Inside – Gun Culture in South Eastern Europe**. Belgrade: SEESAC.
- SEESAC. 2007. **SEESAC Strategy for Gender Issues in SALW Control and AVPP Activities**. Belgrade, SEESAC.
- SEESAC. 2015. **Oružje na meti: Zloupotreba vatre-nog oružja u Srbiji**. Belgrade: SEESAC.
- SEESAC. 2016. **Gender and SALW in South East Europe: Main Concerns and Policy Response**. Belgrade. SEESAC.
- SEESAC 2016a. **A Practical tool to integrate gender perspective in SALW legislative and policy frameworks**. Belgrade. SEESAC.
- Shaw, Margaret. 2013. **Too Close to Home: Guns and Intimate Partner Violence**. In *Small Arms Survey 2013: Everyday Dangers*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Sorenson, Susan. 2006. **Firearm Use in Intimate Partner Violence A Brief Overview**. *Evaluation Review* 30(3):229.
- UNDP (United Nations Development Programme). 2008. **How to Guide. Small Arms and Light Weapons Legislation**. Geneva: Bureau for Crisis Prevention & Recovery, UNDP.
- UNPD 2008a. How to Guide. **The Establishment and Functioning of National Small Arms and Light Weapons Commissions**. Geneva: Bureau for Crisis Prevention & Recovery, UNDP.
- UNODC 2018. **Global Study on Homicide – Executive Summary**. Vienna.
- UNODC 2018a. **Gender-related killing of women and girls**. Vienna.
- UNODC 2021., **Killings of women and girls by their intimate partner or other family members**.
- UNSC (United Nations Security Council). 2000. Resolution 1325 (2000), adopted on October 31, 2000. S/RES/1325 of 31 October 2000. [https://undocs.org/S/RES/1325\(2000\)](https://undocs.org/S/RES/1325(2000))
- UNSC (United Nations Security Council). 2008. Resolution 1820 (2008), adopted on 19 June 2008. S/RES/1820 of 19 June 2008. [https://undocs.org/S/RES/1820\(2008\)](https://undocs.org/S/RES/1820(2008))
- UNSC (United Nations Security Council). 2009. Resolution 1888 (2009), adopted on 30 September 2009. S/RES/1888 of 30 September 2009. [https://undocs.org/S/RES/1888\(2009\)](https://undocs.org/S/RES/1888(2009))
- UNSC (United Nations Security Council). 2009. Resolution 1889 (2009), adopted on 5 October 2009. S/RES/1889 of 5 October 2009. [https://undocs.org/S/RES/1889\(2009\)](https://undocs.org/S/RES/1889(2009))
- UNSC (United Nations Security Council). 2010. Resolution 1960 (2010), adopted on 16 December 2010. S/RES/1960 of 16 December 2010. [https://undocs.org/S/RES/1960\(2010\)](https://undocs.org/S/RES/1960(2010))
- UNSC (United Nations Security Council). 2013. Resolution 2106 (2013), adopted on 24 June 2013. S/RES/2106 of 24 June 2013. [https://undocs.org/S/RES/2106\(2013\)](https://undocs.org/S/RES/2106(2013))
- UNSC (United Nations Security Council). 2013. Resolution 2122 (2013), adopted on 18 October 2013. S/RES/2122 of 18 October 2013. [https://undocs.org/S/RES/2122\(2013\)](https://undocs.org/S/RES/2122(2013))
- UNSC (United Nations Security Council). 2013. Resolution 2242 (2015), adopted on 13 October 2015. S/RES/2242 of 13 October 2015. [https://undocs.org/S/RES/2242\(2015\)](https://undocs.org/S/RES/2242(2015))
- NSC (United Nations Security Council). 2019. Resolution 2467 (2019), adopted on 23 April 2019. S/RES/2467 of 23 April 2019. [https://undocs.org/S/RES/2467\(2019\)](https://undocs.org/S/RES/2467(2019))
- UNSC (United Nations Security Council). 2019. Resolution 2493 (2019), adopted on 29 October 2019. S/RES/2493 of 29 October 2019. [https://undocs.org/S/RES/2493\(2019\)](https://undocs.org/S/RES/2493(2019))
- WHO. 2012. **Understanding and addressing violence against women - Femicide**.
- WHO, UNDP, UNODC. 2014. **Global Status Report on Violence Prevention 2014**. Geneva: WHO.

*This project is funded by
the European Union*

Working within
the framework of:

Regional Cooperation Council

South Eastern and Eastern Europe
Clearinghouse for the Control of
Small Arms and Light Weapons
(SEESAC)

Bulevar Zorana Đinđića 64, 11000
Belgrade, Serbia
Tel: +381 11 415 5300
Fax: +381 415 5499

E-mail: seesac@undp.org
www.seesac.org